



REPUBLIKA E SHQIPËRISË
MINISTRIA E MJEDISIT, PYJEVE DHE ADMINISTRIMIT
TË UJËRAVE

STRATEGJIA NDËRSEKTORIALE E MJEDISIT
(Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim)

Tiranë, Nëntor 2007

| | |
|--|----|
| Përmbajtja | |
| Sektori Mjedisor dhe Strategjia Ndërsektoriale..... | 1 |
| Hyrje..... | 1 |
| 1. Kushtet Aktuale dhe monitorimi i mjedisit..... | 5 |
| 1.1. Gjëndja e mjedisit..... | 5 |
| 1.1.1. Cilësia e ajrit..... | 5 |
| 1.1.2. Rezervat ujore dhe cilësia e tyre..... | 6 |
| 1.1.3. Larmia biologjike..... | 6 |
| 1.1.4. Pyjet dhe kullotat..... | 7 |
| 1.1.5. Burimet peshkore..... | 7 |
| 1.1.6. Tokat..... | 7 |
| 1.1.7. Zhurmat..... | 7 |
| 1.1.8. Peisazhi dhe trashëgimia kulturore..... | 8 |
| 1.2. Ndikimi mjedisor i aktivitetit për njësi..... | 8 |
| 1.2.1. Zhvillimi urban..... | 8 |
| 1.2.2. Industria..... | 8 |
| 1.2.3. Transporti..... | 9 |
| 1.2.4. Bujqësia..... | 9 |
| 1.2.5. Energjia..... | 10 |
| 1.2.6. Pylltaria..... | 10 |
| 1.2.7. Peshkimi..... | 10 |
| 1.2.8. Gjuetia..... | 11 |
| 1.2.9. Turizmi..... | 11 |
| 1.2.10. Aktivitete të mëparshme industriale..... | 11 |
| 1.2.11. Mbeturinat..... | 12 |
| 1.3. Burimet financiare për mbrojtjen e mjedisit..... | 12 |
| 1.3.1. Sektori Publik – Shpenzimi i përgjithshëm..... | 12 |
| 1.3.2. Administrimi mjedisor..... | 13 |
| 1.3.3. Investimet kapitale..... | 13 |
| 1.3.4. Sektori privat..... | 14 |
| 1.4. Efikasiteti i përdorimit të burimeve..... | 14 |
| 1.5. Përputhja legjislative..... | 15 |
| 1.6. Zbatimi i legjislacionit..... | 15 |
| 1.7. Përfundime..... | 16 |
| 2. Vizioni, prioritetet strategjike dhe synimet..... | 17 |
| 2.1. Vizioni..... | 17 |
| 2.2. Prioritetet e programit të qeverisë..... | 17 |
| 2.3. Prioritetet e Strategjisë..... | 18 |
| 2.3.1. Imponimi i legjislacionit mjedisor..... | 18 |
| 2.3.2. Adoptimi i standarteve ligjore të komunitetit European..... | 19 |

| | |
|--|----|
| 2.3.3. Investimi kapital në mbrojtjen e mjedisit..... | 21 |
| 2.3.4. Mbështetja financiare për infrastrukturën mjedisore..... | 22 |
| 2.3.5. Menaxhimi i burimeve mjedisore..... | 22 |
| 2.3.6. Komunikimi dhe ndërgjegjësimi..... | 23 |
| 2.3.7. Decentralizimi dhe pronësia..... | 24 |
| 2.4. Qëllimi, masat dhe synimet..... | 24 |
| 2.4.1. Përbushja e standarteve mjedisore..... | 24 |
| 2.4.1.1. Cilësia e ajrit..... | 25 |
| 2.4.1.2. Ndryshimet klimatike..... | 26 |
| 2.4.1.3. Menaxhimi i mbeturinave..... | 27 |
| 2.4.1.4. Menaxhimi i burimeve ujore..... | 29 |
| 2.4.1.5. Mbrojtja e tokës..... | 30 |
| 2.4.1.6. Biodiversiteti..... | 31 |
| 2.4.2. Dëmi mjedisor..... | 32 |
| 2.4.3. Administrimi dhe zhvillimi i qëndrueshëm i burimeve pyjore dhe kullosore..... | 33 |
| 2.4.4. Administrimi i qëndrueshëm i burimeve peshkore..... | 34 |
| 3. Politikat..... | 38 |
| 4. Implikimet e burimit..... | 39 |
| 5. Përgjegjësia, monitorimi dhe vlerësimi..... | 44 |
| 5.1. Koordinimi..... | 45 |
| 5.2. Njësitë mjedisore dhe ekspertët mjedisorë..... | 45 |
| 5.3. Monitorimi i ecurisë..... | 45 |
| 5.4. Raportimi i ecurisë..... | 46 |
| Apendiksi 1: Skenar Investimi për Infrastrukturën e kanalizimeve..... | 47 |

Hyrje

Strategjia Ndërsektoriale e Mjedisit 2007 është dokumenti bazë që parashtron politikën shtetërore në fushën e mbrojtjes së mjedisit. Qëllimi përfundimtar i hartimit, miratimit dhe zbatimit të tij është plotësimi i detyrimit kushtetues ndaj shtetasve që gëzojnë të drejtën e një mjedisi të shëndetshëm dhe ekologjik, zhvillimit të Shqipërisë në mënyrë të qëndrueshme nëpërmjet përdorimit racional të pasurive natyrore, ruajtjes së tyre nga ndotja dhe degradimi, si dhe promovimit të vlerave mjedisore për t'i kthyer ato në asete të rëndësishme të rritjes së mëtejshme ekonomike të vëndit.

Strategjia Ndërsektoriale e Mjedisit (SNM) është pjesë integrale e Strategjisë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim. Ajo duhet parë në kontekstin e politikës kombëtare. Shumë nga politikat dhe masat e kësaj strategjie, mbështeten nga programet dhe veprimet të përcaktuara në strategjitë ndërsektoriale, siç janë turizmi, energjia dhe bujqësia etj.

Mjedisi si sektor kërkon hartimin e një strategjie "ndërsektoriale". Kuadri ndërsektorial afron një trajtim modern dhe të integruar të sektorit mjedisor dhe sektorëve të tjerë me ndikim të fortë në cilësinë e mjedisit si transporti, bujqësia, rregullimi i territorit etj. Ky konceptim pranon vendosmërisht përgjegjësinë e ndarë midis shumë institucioneve qeverisëse, të nivelit qendror apo vëndor, për mbrojtjen e mjedisit dhe arritjen e një zhvillimi të qëndrueshëm të vëndit.

SNM mbështetet nga programe veprimi më të hollësishme që trajtojnë çështje specifike siç janë Strategjia dhe Plani i Veprimit për Biodiversitetin, Strategjia për Zhvillimin e Sektorit të Pyjeve dhe Kullotave, Strategjia e Peshkimit dhe Plani Kombëtar i Administrimit të Mbetjeve. Kjo Strategji Ndërsektoriale për Mjedisin bashkon elementët më të rëndësishëm të këtyre veprimeve në një tërësi të vetme dhe bashkëkohore.

Ministria e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave falenderon të gjithë aktorët që kontribuan në hartimin e kësaj strategjie. Në mënyrë të veçantë vlerësojmë asistencën teknike dhe financiare të BE, që ndihmuan në hartimin e këtij dokumenti në kuadrin e Programit Cards 2005, Legjislacioni Mjedisor dhe Planifikimi - Shqipëri (ELPA), gjithashtu dhe shoqërinë civile, e cila nëpërmjet komenteve të pasqyruara tashmë në Strategjinë Ndërsektoriale të Mjedisit, kontribuan për ti dhënë kësaj strategjie dimensionin e kërkuar.

Strategjia Ndërsektoriale e Mjedisit, e prezantuar në Konferencën Kombëtare, ku morri pjesë dhe Kryeministri i Shqipërisë Zoti Sali BERISHA është hartuar në përputhje të plotë me standartet e hartimit të strategjive në vendet Europiane.

SNM është diskutuar në tryeza të rrumbullakta me të gjitha Ministritë e Linjës dhe me grupet e interesit. E paraqitur me një gjuhë të thjeshtë dhe me masat që parashikohen të merren, ajo i është shpërndarë dhe publikut të gjerë.

Strategjia përfshin hartimin e politikave sektoriale për mjedisin e integruar, forcimin e sistemit kombëtar të administrimit të këtyre elementëve natyrore, menaxhimin e integruar të zonave të mbrojtura, ndërmarrjen e politikave për rritjen e sipërfaqeve të gjelbra, politika bashkohore në peshkim, rritjen e shkallës së përdorimit të burimeve të rinovueshme në raport me ato të parinovueshmet.

Kjo strategji parashikon hapat që duhen ndërmarrë për përafrimin e kuadrit ligjor rregullator me atë europian dhe zbatimin e tij, rritja e prirjes për të transferuar hap pas hapi procesin e administrimit të burimeve natyrore te komuniteti.

Një nga pikat që preket nga kjo strategji është kryerja e vlerësimit të ndikimit në mjedis për veprimtari të ndryshme dhe vlerësimit strategjik mjedisor për plane, programe dhe politika, plotësimi i detyrimeve që rrjedhin nga anëtarësia në marrëveshje ndërkombëtare, forcimi i rolit të publikut dhe shoqërisë civile, përbëjnë disa nga drejtimet kryesore të kësaj Strategjie për arritjen e objektivit themelor të lartpërmendur.

Strategjia Ndërsektoriale e Mjedisit ka përdorur si metodologji përfshirjen e Planit të Veprimit në mënyrë të integruar në të gjitha fushat e trajtuara. Nje Plan Veprimi më i detajuar u përgatit nga MMPAU me asistencën e Projektit ELPA dhe përben sot një dokument shumë të rëndësishëm në zbatim të kësaj strategjie.

1. Kushtet Aktuale dhe monitorimi i mjedisit

Kushtet aktuale në fushën e Mjedisit vlerësohen nëpërmjet një sistemi të plotë monitorimi që funksionon në vëndin tonë. Në monitorimin e mjedisit janë angazhuar një sërë institucionesh të cilët monotorojnë tregues të ndryshëm të mjedisit siç janë uji, ajri, mbetjet, kimikatet, biodiversiteti etj. Mbi bazën e të dhënave të monitorimit botohet njëherë në dy vjet raporti kombëtar i gjëndjës së mjedisit të cilat shërbejnë njëkohësisht dhe si të dhëna për të ndërmarre nisma dhe iniciativa ligjore me qëllim të përmirësimit të gjëndjes së mjedisit. Sistemi i monitorimit vashdon të përmirësohet në drejtim të infrastrukturës, pajisjeve, dhe rritjes së frekuancave të matjeve të treguesve të mjedisit. Mbetet që në përputhje me kushtet konkrete të ndërmerren hapa të mëtejshme për përmirësimin e tij. Monitorimi i mjedisit është pjesë e rëndësishme e zbatimit të strategjisë së mjedisit dhe të arritjes së rezultateve konkrete në përmirësimin e parametrave mjedisorë. Kushtet e mjedisit përcaktohen gjithashtu duke ju referuar:

1. **Gjëndjes së mjedisit** në lidhje me cilësinë e standarteve kombëtare, europiane (Standarteve Europiane të Cilësisë - SEC) dhe ndërkombëtare – *rezultatet e monitorimit tregojnë mospërputhje me këto standarde në një numër komponentësh mjedisorë përfshirë ajrin dhe ujin.*
2. **Shkallës së ndikimit mjedisor** të aktiviteteve të ndryshme – *me përjashtim të prodhimit të energjise elektrike, niveli i ndikimit mjedisor për njësi të aktivitetit është përgjithësisht i lartë.*
3. **Niveli të shpenzimeve dhe efikasitetit të tyre** në mbrojtjen e mjedisit dhe të parandalimit të degradimit mjedisor – *niveli i shpenzimeve si i atyre publike ashtu edhe private është i ulët dhe efikasiteti i këtij shpenzimi, është sërish i ulët.*
4. **Shkallës së përputhjes midis legjislacionit shqiptar dhe atij European** në fushën e mjedisit – *ka një nivel përputhjeje mesatar.*
5. **Niveli i zbatimit (ose përputhjes) të këtij legjislacioni** – *ligjet për mbrojtjen e mjedisit nuk imponohen ose nuk zbatohen mirë.*

1.1. Gjëndja e Mjedisit

Gjëndja e mjedisit në Shqipëri mund të gjykohet duke ju referuar gjëndjes së përbërësve të ndryshëm mjedisorë përfshirë:

- **Ajri** – *përputhja me standartet e cilësisë së ajrit*
- **Uji**
 - *Arritja e standarteve për ujin e pijshëm*
 - *Arritja e standarteve të ujit për larje*
 - *Përputhja me objektivat e cilësisë së ujërave sipërfaqësorë, përfshirë këtu edhe elementët e cilësisë biologjike*
 - *Përputhja e standarteve të ujërave nëntokësorë dhe tendencave të përqëndrimit të ndotësve*
 - *Përputhja e ujërave detare me objektivat ekologjikë*
- **Burimet ujore** – *përqindja e burimeve ujore që shfrytëzohen aktualisht.*
- **Mbrojtja e Biodiversitetit** – *numëri i llojeve të rrezikuara, përqindja e llojeve të mbrojtura, përqindja e territorit shtetëror që mbrohet, përqindja e zonave të mbrojtura.*
- **Pyjet dhe kullotat** – *ruajtja e habitateve pyjore dhe kullotat, natyrore apo të transformuara nga njeriu*
- **Burimet peshkore** – *ruajtja e pasurisë llojore dhe sasisë së resurseve peshkore*
- **Toka** – *reduktimi i nivelit të erozionit dhe ndotjes së tokës*
- **Zhurmat** – *përputhja me kufijtë e pranuar të zhurmës*
- **Peisazhi dhe trashëgimia kulturore** – *Ruajtja e vlerave pejsazhore dhe e trashëgimisë kulturore të lidhur me natyrën dhe biodiversitetin*

1.1.1. Cilësia e Ajrit

Rezultatet e cilësisë së ajrit të monitoruar gjatë vitit 2006, tregojnë se normat e cilësisë së ajrit për dy parametra, (LNP dhe PM10), nuk janë arritur në shumicën e zonave urbane, (Tab. 1) ndërkohë që situata

vazhdon të jetë e qetë nga pikpamja e parametrave të tjerë të monitoruar (SO₂, NO₂, Ozoni dhe Pb), të cilat vazhdojnë të mbeten brënda niveleve të lejuara nga normat. Një nga burimet kryesore të ndotjes së ajrit në zonat urbane, është transporti rrugor i automjeteve. Planifikimi i deritanishëm urban ka rritur problemet e trafikut, ndërkohë që reduktimi i hapësirave të gjelbëra në qytete, ka pakësuar thithjen e dioksidit të karbonit. Automjetet aktuale në Shqipëri janë relativisht të vjetra, ndërsa numëri i tyre në rritje.

Shkarkimet nga automjetet (PM₁₀) dhe pluhuri (LNP) që krijohet nga rrugët urbane të pashtuara dhe ndërtime të ndryshme, kontribuojnë shumë në ndotjen e ajrit duke shkaktuar probleme të frymëmarrjes, sidomos tek moshat shumë të reja dhe të moshuarit. Industria gjithashtu kontribuon në shkallë të lartë në ndotjen lokale. Përqëndrimet e lëndëve ndotëse janë më serioze në Tiranë dhe Elbasan, ku ndotësit kryesorë në disa pika të qyteteve janë të niveleve dy deri në pesë herë më të mëdha se nivelet e lejuara.

Tabela 1 – Mesataret vjetore të cilësisë së ajrit në qytetet kryesore të vëndit

| 2006 µg/m ³ | Tirana | | | | | Durrësi | Elbasani | | | Fieri | Korça | Shkodra | Vlora | Normat Shqiptare |
|---------------------------|--------|------|------|------|------|---------|----------|------|------|-------|-------|---------|-------|---------------------|
| LNP | 249 | 292 | 171 | 754 | 224 | 201 | 179 | 235 | 159 | 219 | 172 | 213 | 187 | 140 |
| PM ₁₀ | 116 | 137 | 84 | 369 | 108 | 93 | 79 | 117 | 73 | 106 | 82 | 100 | 86 | 70 |
| SO ₂ | 22 | 26 | 18 | 31 | 22 | 19 | 19 | 28 | 18 | 24 | 17 | 18 | 16 | 60 |
| NO ₂ | 30 | 36 | 23 | 55 | 27 | 24 | 21 | 28 | 18 | 25 | 20 | 21 | 23 | 60 |
| Ozoni | 102 | 102 | 106 | 102 | 104 | 106 | 100 | 102 | 101 | 105 | 94 | 103 | 107 | 120 |
| Pb | 0.3 | 0.32 | 0.24 | 0.49 | 0.26 | 0.28 | 0.27 | 0.32 | 0.22 | 0.29 | 0.18 | 0.28 | 0.24 | 1 |

1.1.2. Rezervat Ujore dhe Cilësia e Tyre

Burimet e përgjithshme, të ripërtëritshme, të ujit në Shqipëri llogariten të jenë rreth 13.300 m³ për njeri në vit. Këto burime përdoren për qëllime urbane, industriale dhe bujqësore si edhe për sigurimin e prodhimit të energjisë elektrike nga hidrocentralet. Ujërat sipërfaqësore dhe ato nëntokësore janë të lidhur dhe varen nga njëri tjetri, por konsiderohen burime të ndara.

Uji i pijshëm akoma nuk sigurohet për gjithë vëndbanimet dhe gjatë gjithë kohës. Cilësia e ujërave në jo pak raste nuk përputhet me standardet Europiane.

Të dhënat mbi ujërat nëntokësore janë të pamjaftueshme për të paraqitur një vlerësim tërësor për gjendjen aktuale. Sidoqoftë, mbishfrytëzimi i burimeve në zonat bregdetare dhe ndotja e shtresave të cekta ujore, njihen se dy dukuri që hasen në një sërë zonash.

Monitorimi i cilësisë së ujërave sipërfaqësorë, është i pamjaftueshëm për të paraqitur një vlerësim të plotë të situatës së vëndit. Sidoqoftë, të dhënat që kemi në dispozicion flasin për një ndotje serioze të ujërave sipërfaqësore në mënyrë të veçantë të atyre që ndodhen në afërsi të burimeve të mëdha të ndotjes si: qyteteve, zonave industriale ekzistuese, komplekseve të dikurshme industriale dhe atyre të nxjerrjes dhe përpunimit të mineraleve.

Në kuadër të projektit të Manaxhimit të Burimeve Ujore (B.B, Nëntor 2004-Dhjetor 2008) është parashikuar mbështetje për rehabilitimin selektiv të sistemit të monitorimit të sasisë së ujit të sipërfaqes dhe hidrometrik, që trajtohet nga Instituti Hidrometrologjik dhe rrjetit monitorues hidrogeologjik që monitorohet nga Shërbimi Gjeologjik Shqiptar. Projekti do të sigurojë paisje hidrometrike për I.H.M dhe piezometra për Sh.Gj.SH.

Niveli i përmbushjes së standarteve të ujit për larje, është mesatar deri i ulët. Në përgjithësi vlerat minimale dhe maksimale të indikatorëve të ndotjes fekale, rezultojnë brenda normave të rekomanduara. Vlerat verore në disa pika të veçanta monitorimi, nuk përputhen duke mos arritur kështu standardet e përcaktuara nga legjislati i Bashkimit Evropian. Ndotja bakteriologjike është më e theksuar në vëndet ku shkarkohen ujërat e përdorura urbane.

1.1.3. Larmia Biologjike

Sot 10.4 % e territorit të vëndit apo 303,000 ha, gëzon statusin e Zonës së Mbrojtur. Megjithatë, ky rrjet kombëtar i përbërë nga 802 zona prej të cilave 750 janë Monumente Natyrore, është tepër i vogël për të pasur një ndikim efektiv afatgjatë në mbrojtjen e biodiversitetit. Për krahasim vlen të theksohet se 18% e territorit të Shteteve Anëtare të BE-së, është përcaktuar në rrjetin e Natura 2000. Madje shumë specialistë e konsiderojnë këtë sasi të pamjaftueshme. Për më tepër, mbulimi aktual i zonave të mbrojtura, është i

shpërndarë në mënyrë të pabarabartë dhe nuk përfaqëson tipet e ndryshëm të habitatit që ekzistojnë në vënd.

Niveli i mbrojtjes i arritur në shumë zona të mbrojtura nuk është as i përshtatshëm dhe as i mjaftueshëm. Në shumë prej tyre janë mjaft të përhapura format e paligjshme të shfrytezimit, si prerjet dhe dëmtimet e fondit pyjor dhe kullosor, gjuetia dhe dëmtimi i botës shtazore apo dhe ndertimet.

Një analizë e statusit të ruajtjes së llojeve bimore dhe shtazore, ka treguar se në Shqipëri numërohen sot gjithsej 936 lloje të kërcënuara ose 18.7 % e të gjitha llojeve bimore dhe shtazore të vërejtura në territorin e vëndit. Prej tyre 575 lloje i përkasin botës shtazore dhe 361 të tjerë botës bimore. Ndër llojet e faunës, më të kërcënuarit paraqiten grupet që qëndrojnë në majën e zinxhirit ushqimor ku spikasin gjitarët dhe shpendët. Ndër llojet bimore duket se bimët enëzore me 329 lloje të kërcënuara, mbeten grupi me status më të pafavorshëm të ruajtjes.

338 lloje kafshësh dhe 308 lloje bimësh, figurojnë sot të mbrojtura nga legjislacioni vendas. Shumica e tyre janë të kërcënuara si në rang global ashtu dhe lokal.

1.1.4. Pyjet dhe kullotat

Pyjet dhe kullotat mbulojnë sot rreth 1,5 milion hektarë ose 52% të sipërfaqes totale të Shqipërisë. Mbeshtetur në të dhënat kadastrale të vitit 2005, pyjet zënë mbi një milion hektarë ose 36% të sipërfaqes totale të Shqipërisë.

Edhe pse statistikatat e kohëve të fundit tregojnë se kjo sipërfaqe është relativisht e qëndrueshme, prodhimtaria e saj është zvogëluar si pasojë e prerjeve mbi mundësinë e shfrytezimit para vitit 1992 si dhe e prerjeve të paligjshme gjatë dekadës së fundit.

1.1.5. Burimet peshkore

Shqipëria ka një potencial të rëndësishëm të burimeve natyrore të cilat krijojnë një numër të madh mundësish për zhvillimin e aktivitetit të peshkimit. Ky potencial bazohet në pasurinë e madhe të ujërave përfshirë ujërat bregdetare, liqenet, lumenjte, lagunat, rezervuaret etj.

Sot peshkimi përballet me dëmtimin e rezervës peshkore në përgjithësi, në mënyrë të veçantë për peshqit me vlera ekonomike, gjë që ka sjelle ndryshim të strukturave të rezervës peshkore dhe luhatje të prodhimit.

Ka akoma aktivitetete të peshkimit të palicensuara dhe rregullat e peshkimit nuk zbatohen ende si duhet. Problemet përfshijnë përdorimin e tepruar të rrjetave fundore që dëmtojnë habitatet detare dhe të rrjetave të imta që dëmtojnë të gjitha breznite peshkore.

Ujërat ruajnë ende cilesi të mirë për peshkim megjithë ndotjen e vërejtur në disa pika të ujërave bregdetare apo të brëndshme. Bimësia nënujore, aq e rëndësishme për riprodhimin e peshkut, po dëmtohet nga përdorimi i metodave të papërshtatshme të peshkimit si edhe nga ndryshimet në cilësinë e ujërave ku shkaktar kryesor mbetet hedhja e inerteve në vijën bregdetare e sidomos në bregdetin e Jonit.

1.1.6. Tokat

Erozioni i tokës njihet gjërësisht si një problem madhor që shkaktohet nga praktikatat e paqëndrueshme bujqësore, kullosore apo dhe shfrytezimi pa kriter i pyjeve. Shqipëria është një ndër vëndet mesdhetare me shkallë të lartë të erozionit i cili varion nga 21,4 ton/ha në 34,7 ton/ha në vit.

Humbja e tokës në brigjet e lumenjve, si pasojë edhe e shkatërrimit të veprave mbrojtëse, përbën një shqetësim të madh për komunitetet përreth tyre, pushtetin lokal dhe atë qëndror.

Rreth 140 mije ha tokë rrezikohen sot nga shkarjet. Ndër rrethet dhe rajonet që janë më të rrezikuara përmëndim Korçën (10.000 ha), Elbasanin (8.400 ha), Beratit (7.580 ha), Dibrën (5.300 ha) dhe Tiranën (5.100 ha).

Nivelet e ndotjes kimike janë të ulëta në shumicën e tokave bujqësore. Sidoqoftë sipërfaqe të mëdha tokash të kontaminuara nga industria mbeten ende të parehabilituara. Madje disa nga këto zona janë populluar këto

vitet e fundit me të ardhur nga zona të tjera të vëndit të cilët kanë ndërtuar vëndbanime dhe janë kështu të ekspozuar ndaj rreziqeve të shumta të lidhura me praninë e ndotësve të ndryshëm në këto terrene.

1.1.7. Zhurmat

Zhurmat janë një problem i zakonshëm urban. Burimet e tyre kryesore janë transporti, ndërtimet, industria dhe disa aktivitete tregtare si lokalet dhe klubet. Niveli maksimal i lejuar për zhurmat në kryqezime me fluks të madh levizje, është 60-65 dB ditën dhe 40-45 dB natën. Në 6 nga 8 qytete të monitoruara për zhurmat në vitin 2005 kapërcehet lehtë niveli maksimal i lejuar. Gjatë natës, norma maksimale e lejuar prej 45 dB kapërcehet vetëm në Tiranë me 32.2%, në Durrës me 10% dhe në Elbasan me 1%.

1.1.8. Peisazhi dhe Trashëgimia Kulturore

Ndikimi i zhvillimit mbi vëndet e trashëgimisë kulturore, përfshihet zakonisht në kriteret e Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis. Monumentet e Trashëgimisë Kulturore mbrohen në bazë të Ligjit Nr.9048, dt. 07.04 2003. Megjithatë ky ligj ka mangësi sepse nuk i shikon monumentet brënda kontekstit mjedisor. Ka shumë raste të monumenteve të trashëgimisë kulturore që po dëmtohen megjithë ekzistencën e ligjit në fjalë.

1.2. Ndikimi në Mjedis i Veprimtarive të Zhvillimit

Aktivitetet aktuale përfshijnë:

- Zhvillimin Urban përfshirë zhvillimin dhe përdorimin e pronës private dhe tregtare,
- Industrinë përfshirë minierat, industrinë përpunuese,
- Transportin rrugor, hekurudhor dhe ajror,
- Bujqësinë, shfrytëzimin e pyjeve, kullotave dhe burimeve peshkore,
- Energjinë, prodhimin dhe shpërndarjen e elektricitetit,
- Turizmin përfshirë zhvillimin e aseteve turistike dhe përdorimin e burimeve turistike.

Por duhet theksuar se ndikimet madhore ndaj mjedisit vazhdojnë të shkaktohen sidomos nga një numër aktivitetesh të mëparshme, sidomos ndërmarrjet e mëparshme industriale dhe të nxjerrjes së mineraleve.

1.2.1. Zhvillimi Urban

Sektori i ndërtimit është zhvilluar shumë këto dy dekadat e fundit. Ndonëse ky aktivitet është përqëndruar kryesisht në zonat ekzistuese urbane dhe në zonat bregdetare, një numër i madh banesash është ndërtuar në zonën fushore bregdetare në trajtë të ndërtimeve të shpërndara në ngastra të vogla toke. Ky "bum në ndërtim" është planifikuar dhe rregulluar në mënyrë të dobët. Një numër i madh ndërtimesh janë kryer në mënyrë informale dhe pa lejet e duhura. Në praninë e praktikave të tilla të zhvillimit, shpenzimet për sigurimin e infrastrukturës komunale për mbrojtjen e mjedisit, veçanërisht për grumbullimin e trajtimin e ujërave të mbetura dhe grumbullimin dhe hedhjen e mbeturinave të ngurta, janë piksëpari tepër të vështira dhe shumë më të shtrenjta sesa mund të ishin në rast se zhvillimi do të kryhej në mënyrë të përqëndruar dhe të planifikuar. Sigurimi i shërbimeve të tilla pengohet gjithashtu nga mungesa e mjeteve financiare brënda vetë sektorit publik.

Zhvillimi aktual urban shkakton përkeqsimet e rëndësishme mjedisore të :

- Cilësisë së ajrit – Çlirim i pluhurit nga ndërtimet, emetime nga gjeneratorët, emetime nga pajisjet për ngrohjen e shtëpive, reduktim të hapsirave të gjelbra dhe emetime të rritura nga trafiku i përkëqsuar,
- Sasisë së burimeve ujore – nxjerrja e ujit nuk bëhet siç duhet, shkalla e humbjeve në shumë nga sistemet e shpërndarjes vlerësohet deri në 75%,
- Cilësisë së ujit – ekziston një infrastrukturë e pamjaftueshme e grumbullimit të ujërave të përdorura, rrjedhje nga kanalet e ujërave të zeza dhe shumë pika shkarkimi komunikojne me sistemet e kullimit të ujërave sipërfaqësore, gjithashtu ekziston edhe një mungesë e përgjithshme e trajtimit të ujërave të mbetura, ndonëse me ndihmë të jashtme janë ndërtuar disa impiante për këtë qëllim – mungesa e

grumbullimit dhe trajtimit të përshtatshëm të ujërave të mbetura nuk përputhet si me kërkesat ligjore Kombëtare dhe ato Evropiane.

- Peizazhit – zhvillimi i parregullt ka shpër në krijimin e vëndbanimeve të shpërndara gjë që sjell një reduktim të dallimit midis zonave urbane dhe rurale dhe zhvlerësimin e vlerave të peisazhit.

Ndikimi mjedisor i zhvillimit urban në kushtet aktuale është relativisht i lartë në krahasim me standardin e jetesës.

1.2.2. Industria

Niveli i aktivitetit industrial është shumë më i ulët se në dekadat e mëparshme. Megjithatë, ndikimi i aktiviteteve që kanë mbetur dhe i të rejave që janë krijuar, është i lartë në krahasim me rendimentin e prodhimit. Kështu për shembull, informacioni i paraqitur në Konventën Kuadër të Kombeve të Bashkuara për ndryshimet klimatike tregon se shkarkimet e dioksidit të karbonit CO₂ për banorë janë shumë më të ulëta se në shumicën e vëndeve të industrializuara, por shkarkimet e CO₂ për njësi të PBB janë shumë më të larta sesa ato të vëndeve të industrializuara.

Ndërmarrjet e vogla dhe të mesme (SME) janë normalisht të varura nga infrastruktura komunale përsa i takon shërbimeve të ujërave të përdorura dhe mbeturinave të ngurta. Sidoqoftë, në mungesë të një infrastrukture të tillë, siç u diskutua më sipër, SME kanë dy opsione bazë: Ose të investojnë shumë në pajisjet e tyre të kontrollit të ndotjes duke bërë në këtë mënyrë që të jenë më pak konkurruese, ose ato mund të vazhdojnë të ndotin duke tejkuluar normat e ndotjes.

Për industritë e mëdha është siguruar një farë përparimi përfshirë edhe sigurimin e përmirësuar të trajtimit të ujërave të mbetura në rafinerinë e Ballshit si dhe instalimin e filtrave të pluhurit në fabrikën e çimentos së Elbasanit. Megjithatë rafineria e Ballshit, dhe në përgjithësi industria e naftës, mbeten në përgjithësi joefikase dhe të vjetëruara duke sjellë nivele të larta të dëmtimit të mjedisit (shkarkimet në ajër, firo, rrjedhje dhe shkarkime në ujë) për njësi të prodhimit.

Industria e ndërtimit, përfshirë edhe furnizuesit e lëndëve të para është rritur me shpejtësi të madhe gjatë viteve të fundit. Performanca mjedisore e kësaj industrie është shumë e keqe pasi ka shumë vënde ndërtimi që shkaktojnë nivele të larta shqetësimesh në formën e zhurmës, pluhurit, shqetësimeve të përgjithshme siç është për shembull dëmtimi në vënde të ndryshme i rrugëve.

1.2.3. Transporti

Transporti dominohet nga ai rrugor. Niveli i transportit hekurudhor është i ulët dhe nuk parashikohet të rritet¹. Volumi i trafikut ajror është gjithashtu relativisht i ulët në krahasim me shumicën e vendeve Evropiane por ai parashikohet të rritet.

Ndikimet kryesore mjedisore që shkaktohen nga transporti shoqërohen me zhvillimin dhe shfrytëzimin e rrugëve. Ndonëse rrjeti rrugor aktual është relativisht i vogël dhe i rrallë në krahasim me vëndet e tjera Evropiane, në vitet e ardhshme është planifikuar të investohet në shumë rrugë të reja dhe në zgjerimin e përmirësimit të atyre ekzistuese. Kjo politike do të ketë ndikime të tjera mbi peisazhin dhe biodiversitetin.

Pronësia e mjeteve të transportit (57 mjete për 1000 banorë) në Shqipëri është e ulët në krahasim me shumicën e vendeve Evropiane (Vëndet e Agjencisë Evropiane të Mjedisit, EEA: mbi 350 për 1000 në vitin 2000). Po ashtu, numri i kilometrave për person është gjithashtu i ulët. Megjithatë, transporti po shkakton ndikime serioze në zonat urbane. Në mënyrë të veçantë cilësia e ajrit në qëndrat kryesore urbane, është mjaft e përkeqësuar dhe kjo shkaktohet kryesisht nga nivelet e larta të shkarkimeve për kilometër që krijohen nga:

- Cilësia e dobët e karburantit të përdorur – standardet e tanishme të karburantit për automjetet janë më pak të rrepta se sa standardet e BE, megjithë Vendimin e Keshilit të Ministrave Nr. 147 Dt. 21.03.2007 i cili vendos 1 Janarin 2011, si datë limit të futjes së standarteve të plota evropiane për karburantet,
- Moshë mesatare relativisht e madhe e mjeteve të transportit (mbi 10 vjet) në krahasim me mesataren e vendeve të BE që është 7.1,
- Përdorimi i automjeteve të mëdha dhe më pak efikase,
- Mirëmbajtja jo e mire e automjeteve – ndonëse janë futur sistemet e testimit të automjeteve duhet theksuar se kontrolli i shkarkimeve të automjeteve, nuk është aq i rreptë sa ato të kërkesave Evropiane dhe nuk zbatohet siç duhet,

¹ Plani Kombëtar i Transportit Shqipëtar, 2004

- Menaxhim i efikas i trafikut që shpie në dyndje dhe në kohë qëndrimi të gjatë.
- Kushte të këqija të rrugëve që shpie në amortizimin e shpejtë të automjeteve.

1.2.4. Bujqësia

Intesifikimi i bujqësisë konsiderohet ende i ulët krahasuar me dekadat e mëparshme. Konsumimi i plehut dhe pesticideve është relativisht i vogël dhe përdorimi i ujit për vaditje është më i ulët se në kohët e mëparshme. Megjithatë, janë bërë investime të konsiderueshme në rrjetet e rindërtimit të sistemeve të vaditjes dhe kullimit. Qysh nga viti 1994 kanë filluar programet për rehabilitimin e infrastrukturës së ujit, kullimit dhe mbrojtjes nga përmbytja, të financuara nga Banka Botërore, krahas investimeve të vazhdueshme të buxhetit të shtetit. Ekziston gjithashtu potenciali për riintensifikimin e sektorit bujqësor që i nënshtrohet zhvillimit të një tregu të lirë për tokën.

Aktiviteti bujqësor aktual, që vazhdon të krijojë probleme, ka të bëjë me praktika të papërshtatshme të plugimit të shpateve, të cilat rrjedhimisht shkaktajnë erozion të mëtejshëm, kontroll të dobët të sistemit të vaditjes, e për pasojë shpërdorim të ujit. Copëzimi i tokave si rezultat i presioneve të urbanizimit dhe ndryshimeve në pronësinë e tokave, ka penguar modernizimin e sektorit.

Për më tepër, shfrytëzimi i varieteteve vëndase, po vjen duke u pakësuar.

1.2.5. Energjia

Sasia më e madhe e energjisë prodhohet nga hidrocentralet elektrike. Ky është një burim i pastër i energjisë dhe ka nivele të ulëta të dëmtimit të mjedisit. Megjithatë kapaciteti i prodhimit është i pamjaftueshëm për të përmbushur të gjithë nevojat e vëndit gjatë gjithë vitit. Kjo ka shpër në periudha relativisht të gjata të mungesës së energjisë gjatë viteve të fundit. Konsumatorët vëndas i janë drejtuar shfrytëzimit të sistemeve ndihmëse në formën e gjeneratorëve me naftë për furnizimin e banesave të tyre ose aktiviteteve tregëtare. Këta gjeneratorë shtojnë nivelin e shkarkimeve në ajër në zonat urbane. Kështu pra ekziston një nevojë e identifikuar qartë për kapacitete të reja për prodhimin e energjisë.

Sistemi i shpërndarjes së elektricitetit ka nevojë për modernizim dhe në sistem ka shumë lidhje dhe ndërhyrje të parregullta.

Përdorimi i elektricitetit për frymë të popullsisë përta i përket mesatares është relativisht i ulët (1427 kWh konsum elektriciteti në 2003 në krahasim me mbi 5.000 në Itali). Megjithatë, kërkesa po shtohet me shpejtësi (1165 kWh më 2000)².

Nivelet e efikasitetit të energjisë janë relativisht të ulëta. Në veçanti, ndërtesat janë të izoluara keq dhe shumë pajisje, siç janë ajri i kondicionuar dhe frigoriferët, kanë efikasitet teknik të ulët.

1.2.6. Pylltaria

Para vitit 1990, pjesa më e madhe e pyjeve të prerë përdorehin për industrinë e përpunimit të drurit. Sot struktura e përdorimit ka ndryshuar me pjesën më të madhe të lëndës drusore të përdorur si lëndë djegëse për konsum shtëpiak.

Efekti kryesor në mjedis i aktiviteteve të pa ose të keq-administruara pyjore, është erozioni i tokës që sterilizon zona të mëdha malore dhe dëmton cilësinë e ujit duke shtuar ngarkesën e tij me sedimente. Humbja e sipërfaqes së mbuluar me dru, ndikon gjithashtu shumë negativisht në dëmtimin e biodiversitetit, duke zhdukur shumë habitate për një mori llojesh të botës bimore dhe shtazore.

1.2.7. Peshkimi

Sektori i peshkimit zë ende një peshë të vogël në ekonominë shqiptare. Konsumi i produkteve të peshkut është relativisht i ulët, rreth 3.3 kg/frymë në vit, krahasuar me mesataren e vëndeve të Mesdheut që llogaritet në 15.1 kg/frymë.

Flota e peshkimit dominohet nga anijet fundore me 68% të totalit. Anijet e peshkimit pelagjik zënë 6% të flotës ndërsa pjesa tjetër zhvillon peshkim selektiv me grepa dhe mrezha. Gatishmëria teknike e flotës së

² Të dhëna nga Agjencia Ndërkombëtare e Energjisë Atomike

peshkimit vlerësohet rreth 50%. Në peshkimin detar në vitin 2005 janë të regjistruar 821 peshkatarë, kundrejt 754 të vitit 2004.

Peshkimi në lagunat bregdetare (me sipërfaqe prej 10.000 ha) është një aktivitet mjaft i zhvilluar, me një rendiment peshkor që varion nga 42-97 kg/ha. Prodhimi mesatar vjetor para viteve 90 ishte 6500 kv ndërsa sot është 4200 kv. Sistemet lagunore vuajnë sot prishjen e ekuilibrave hidrologjike të komunikimit me detin dhe furnizimit me ujë të ëmbël.

Peshkimi në ujërat e brëndshëm (rreth 600 rezervuare të bujqësisë) zhvillohet nëpërmjet ripopullimit të tyre me rasate të krapit, ballgjërit, amurit etj, dhe rritjes në kushte ekstensive. Vetëm në tre liqenet kryesore të vëndit (Liqeni i Shkodrës, Pogradecit dhe Prespës) punësohen sot afro 750 peshkatarë.

Aktualisht sot nga aktiviteti i marikulturës prodhohet rreth 14.000 kv midhje, 3000 kv koce dhe levrek dhe 50 kv karkalec. Gjithashtu troftikultura ka marre nje zhvillim të ndjeshëm. Në vitet e fundit janë ndërtuar 85 ekonomi me një kapacitet prodhues prej rreth 8500 kv. Ekonomitë e ndërtuara kanë madhësi të ndryshme nga ekonomi familjare prej 5 kv, deri në ato industriale deri në 500 kv. Por rritja e prodhimit të akuakulturës, shoqërohet me rritje të ndotjes së ujit nga lëndët ushqyese të shtuara.

Peshkimi artizanal (tradicional) shtrihet gjatë gjithë bregdetit shqiptar, në të gjithë vijën bregdetare. Kjo kategori peshkimi, shfrytëzon zonën e cektinës deri në 2-3 milje larg nga bregu i Adriatikut dhe 1 milje nga bregu i Jonit, gjithmonë në vartësi të strukturës së bregut. Ky lloj peshkimi karakterizohet nga një shtrirje kapilare gjatë bregdetit, si për aktivitetin e zënies së peshkut, ashtu dhe për ankorimin e varkave. Fuqia motorike mesatare e varkave apo sanalleve nuk i kalon 15 HP. Në këtë sektor punësohen sot 500-600 peshkatarë artizanale.

Peshkimi në Shqipëri në vitin 2006, kundrejt vitit 2005, ka pasur një rritje prej 14.9%. Në këtë rritje peshkimi detar ka një peshë prej 10% akuakultura, një dyfishim të prodhimit, prodhimi i midhjeve 8.8% etj.

Megjithëse kemi një rritje të prodhimit të peshkut, prodhimi është i barabartë me rreth 74% të prodhimit të paraviteteve '90. Peshkimi fundor ka arritur në të njëjtat nivele të vitit '90, por rënie të konsiderueshme kanë pësuar pelagjikët e vegjël.

Aktualisht në Shqipëri vlera e prodhimit të peshkimit nga zëniet dhe akuakultura, llogaritet në rreth 40 milion USD. Në totalin e vlerës rreth 22 milion USD e përbën peshkimi në det, bregdet dhe ujëra të brëndshme, rreth 8 milion USD akuakultura dhe pjesa tjetër midhjet. Në kalimin që ky prodhim bën në të gjithë zinxhirin e marketingut, në shitje me pakicë, vlera e tij rritet nga 10-30% në vartësi të llojit të peshkut.

Industria përpuese e produkteve peshkore, karakterizohet nga rritja e investimeve dhe të punësimit. Produktet e përpunuara janë për eksport dhe tregun vëndas. Bilanci tregtar i import eksportit të produkteve peshkore, është pozitiv në vlerë. Industria përpunuese kap sot një vlerë eksporti prej 16 milion USD.

Sektori peshkimit dëmtohet nga peshkimi ilegal dhe i paraportuar. Ky lloj peshkimi është real, riciklohet vazhdimisht dhe rrit ndjeshëm problemet në sektorin e peshkimit. Ka shumë dimensione dhe motive por më e dukshmeja është ajo ekonomike.

1.2.8. Gjuetia

Gjuetia e shpendëve dhe gjitarëve mbetet një shqetësim i madh dhe i keqkontrolluar i cili dëmton përpjeket e ndryshme për menaxhimin e biodiversitetit. Gjatë 10-15 viteve të fundit, janë pajisur me armë gjahu 75 mije persona ndërkohe që vetëm 17 mijë prej tyre janë anetarë të shoqatave të gjuetarëve dhe peshkatarëve sportivë. Prania e nje numëri të madh dhe të paregjistruar të armëve të gjahut, është sigurisht një faktor që ndikon negativisht në ruajtjen e larmisë biologjike.

Si pasojë vërehet një rënie e numërit të përgjithshëm të llojeve dhe abondancës së tyre, rënie më e theksuar sidomos për speciet autoktone objekt gjuetie si thëllëza e malit dhe lepuri i egër. Edhe gjuetia e shpendëve të ujit shtegtarë përtej kuotave ditore, ka padyshim një impakt negativ të dukshëm në popullatat e tyre dhe prishje të ekuilibrave mjedisorë në ekosistemet bregdetare dhe liqenore.

Gjuetia e paligjshme ndikon gjithashtu në shqetësimin e llojeve që nuk janë objekt gjuetie dhe zhvendosjen e tyre në zona të tjera në kërkim të qetësisë duke sjellë keshtu dhe ndryshim të zonave të përhapjes së tyre.

1.2.9. Turizmi

Një numër aktivitetesh të shoqëruara me industrinë e turizmit, po ndihmojnë në ndikime të ngjashme si dhe ato të zhvillimit urban, në mënyrë të veçantë në zonat bregdetare dhe buzliqenore. Kjo industri

karakterizohet nga një numër i madh zhvillimesh të planifikuara keq, të cilave u mungon infrastruktura komunale e përshtatshme, veçanërisht grumbullimi dhe trajtimi i ujërave të mbetura dhe mbetjeve urbane.

1.2.10. Aktivitete të mëparshme industriale

Toka e ndotur në qendrat industriale të braktisura, ndërmarrjet minerare dhe vëndet ku hidheshin dikur mbeturinat industriale, mbetet ende një problem madhor për mjedisin.

Në vitin 2000, PKBM³-ja (Program i Kombeve të Bashkuara për Mjedisin), analizoi kushtet e një sërë zonave industriale nga më të ndoturat në Shqipëri. Përfundimet e këtij projekti, identifikojnë qartë ndotjen serioze aktuale dhe rreziqet që i kanosen shëndetit publik në të paktën 9 zona të vendit, ndotje e cila paraqet rrezikshmëri të lartë sidomos nëpërmjet ndotjes së ujit.

Megjithë ndërhyrjet në disa prej zonave, shumica e tyre vazhdojnë të përbëjnë një kërcënim për shëndetin publik. Vëndet e hedhjes së mbeturinave të rrezikshme nuk janë siguruar me masat e mbrojtjes mjedisore dhe menaxhohen relativisht keq.

1.2.11. Mbeturinat

Niveli i tanishëm i prodhimit të mbeturinave të ngurta për frymë të popullsisë nuk dihet saktësisht meqenëse shumica e shërbimeve të grumbullimit dhe hedhjes së tyre nuk kanë pajisje të peshimit. Megjithatë prodhimi i mbeturinave të ngurta urbane dhe inerte arrin një mesatare prej 550 kg për frymë të popullsisë në vit në zonat urbane dhe 170 kg për frymë të popullsisë në vit në zonat rurale⁴.

Prodhimi total i mbetjeve urbane për 2006 ka qënë afro 722.000 ton, ku vëndet e para midis qarqeve sipas rradhës i zënë Tirana (225.190 t), Durrësi (78.872t), Fieri (73.712 t), Elbasani (66.518 t), Vlora (59.808 t), Korça (53.749 t), Shkodra (48.668 t) etj.

Menaxhimi i mbeturinave në Shqipëri është përgjegjësi e organeve të pushtetit vendor. Menaxhimi dhe trajtimi mbeten në një nivel të ulët. Sistemet për grumbullimin e mbeturinave të ngurta urbane janë siguruar tashmë në shumicën e qyteteve, ndërkohë që mbetet problematik në zonat rurale dhe në qytetet e vogla. Shumica e mbeturinave në këto zona hidhet në vënde të pacaktuara e sidomos në rrjedha ujore ku mbeturinat merren nga uji dhe transportohen në vënde të tjera. Nuk ka asnjë sistem për menaxhimin e sigurt të mbeturinave të rrezikshme (qofshin ato shtëpiake ose tregtare). Riciklimi i mbeturinave është i pakët. Metoda kryesore për trajtimin e mbetjeve është ajo vëndmbulimeve (landfill) ndonëse duhet theksuar se këto vëndmbulime nuk janë të ndërtuara në mënyrën e duhur nga ana inxhinierike dhe shkaktojnë ndotje të vazhdueshme të mjedisit.

1.3. Burimet financiare për mbrojtjen e mjedisit

1.3.1. Sektori Publik – Shpenzimi i përgjithshëm

Në vitin 2007, Ministria e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave, aktualisht kishte një buxhet vjetor (përfshirë edhe burimet e jashtme) prej 1.851 milionë lekësh (Tabela 3). Kjo shumë përfaqëson 0.006% të shpenzimeve publike totale të cilat qëndrojnë në vlerën e 300.643.000 lekëve.

Duhet të përmendet se mbi 75% e totalit (të ardhura dhe investime) të shpenzimeve për programin e mjedisit nxirren nga mbështetjet e jashtme (Tabela 4).

Tabela 4. Elementë të Buxhetit të MMPAU për vitin 2006

| Zërat ose Programet | Shpenzimet operacionale (në 000/Leke) | Shpenzimet Kapitale | Totali |
|---------------------|---|---------------------|--------|
| | | | |

³ Raporti Teknik për Ballkanin nga PKBM, Rezultatet Analitike të PKBM të Kampioneve të marrë nga Pikat e Nxehta Industriale në Shqipëri, Nëntor 2000, Dokumenti Bazë

⁴ Prodhuimi i mbeturinave në vëndet e BE arrin përafërsisht 500 kg për frymë të popullsisë në vit.

| | | | |
|--|---------|-------------|----------------------------|
| Administrim | 153.200 | 8.000 | 161.200 |
| Mbrojtja e Mjedisit | 35.400 | 55.400 | 90.800 |
| Mbështetje për peshkim | 95.170 | 28.000 | 123.170 |
| Administrimi Ujërave | 13.286 | | 13.286 |
| Administrimi Pyjeve | 632.944 | 329.600 | 962.544 |
| | | | |
| Subtotali | 930.000 | 421.000 | 1.351.000 |
| | | | |
| Financim i huaj | | 500.000 | 500.000 |
| Total MMPAU | | | 1.851.000 |
| | | | |
| Nga Burimet e Jashtme⁵ | | XXXX | Për tu saktësuar!!! |

1.3.2. Administrimi Mjedor

Numëri total i stafit të angazhuar në programin e mbrojtjes së mjedisit është përafërsisht 200 punonjës, një raport me përafërsisht 1 anëtar të stafit për 14.000 banorë. Ky raport është i ulët. Shtetet Anëtare të Reja të Bashkimi Europian kanë një raport 1 me 4.000. Ndërsa krahasime të tilla nuk janë shumë të sakta, meqenëse përkufizimi i mbrojtjes së mjedisit është i ndryshëm për vende të ndryshme, numri i stafit është qartësisht më i ulët sesa ai që mund të pritej në mënyrë të arsyeshme nga një Shtet që aspiron hyrjen në BE.

Ndryshimet në numërin e stafit rrjedhin dhe nga vendosja e disa “detyrave mjedorore” në funksionet e ministrive të tjera, në mënyrë të veçantë në Ministrinë e Punëve Publike, Transportit dhe Telekomunikacionit, e cila është përgjegjëse për investimet në furnizimin me ujë dhe trajtimin mbetjeje urbane të ngurta dhe të lëngta.

Niveli i zbatimit të ligjit është i ulët. Detyrat e inspektimit mjedoror u ngarkohen Agjencive Rajonale të Mjedisit, të cilat kanë një staf të përgjithshëm prej 40 vetësh. Përveç numërit të ulët të stafit, ky personel nuk është i pajisur me pajisje të mjaftueshme për të kryer detyrat e veta e në mënyrë efikase. Shumica e tyre nuk kanë mjete të përshtatshme transporti, telekomunikacioni ose administrimi.

Shpenzimet për monitorimin mjedoror janë ende të ulëta dhe përbëjnë vetëm një përqindje të vogël të asaj që do të kërkohej nga legjislacioni i Bashkimit Europian dhe nga legjislacioni kombëtar.

1.3.3. Investimet Kapitale

Investimet kapitale për zbatimin e programit të mjedisit, pyjeve, peshkimit dhe ujërave, zënë afro 50% të buxhetit të përgjithshëm të Ministrisë së Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave. Por investimet kapitale në mjedis kryhen dhe nga ministri të tjera e sidomos nga Ministria e Punëve Publike, Transportit dhe Telekomunikacionit (MPPTT). Kjo ministri menaxhon një program investimesh kapitale i cili kontribuon në infrastrukturën mjedorore komunale përfshirë furnizimin me ujë të pijshëm, grumbullimin dhe trajtimin e ujërave të mbetura dhe menaxhimin e mbeturinave të ngurta. Programi kapital i MPPTT për 2006 ishte 10,154 milione lekë ndërkohë që shpenzimi total për kanalizimet (grumbullimi i ujërave të mbetura, trajtimi i ujërave të mbetura) dhe mbetjet e ngurta urbane (grumbullimi i mbeturinave të ngurta dhe groposja e mbeturinave të ngurta) është 381 milionë Lekë (rreth 120 Lekë për frymë të popullsisë në vit) ose 3.8% e buxhetit total të investimeve të kësaj ministrie (Tabela 5).

Tabela 5. Elementët e Buxhetit të Investimit të MPPTT (000 Lek)

⁵ Bëhet fjalë për financime të infrastrukturës mjedorore që administrohen nga buxheti i Ministrive të tjera si psh. Ministria e Punëve, Publike, Transportit dhe Telekomunikacionit për trajtimin e mbetjeje urbane të ngurta dhe të lëngta.

| | | | |
|----|---|-------------------|---------------|
| 1 | Planifikim dhe Menaxhim (Stafi i Ministrisë) | 5 | 0.0% |
| 2 | Transporti Rrugor | 5,545,110 | 54.6% |
| 3 | Menaxhimi i Transportit Rrugor (Instituti i Kërkimeve të Transportit) | 15,960 | 0.2% |
| 4 | Transporti Detar | 300,430 | 3.0% |
| 5 | Transporti Hekurudhor | 340,000 | 3.3% |
| 6 | Transporti Ajror | 72,500 | 0.7% |
| 7 | Sektori i Furnizimit me Ujë | 2,318,247 | 22.8% |
| 8 | Sektori i Kanalizimeve | 381,185 | 3.8% |
| 9 | Sektori i Strehimit | 550,950 | 5.4% |
| 10 | Planifikimi i Sektorit Urban | 30,000 | 0.3% |
| 11 | Infrastruktura Turistike | 600,000 | 5.9% |
| | Totali | 10,154,387 | 100.0% |

Kostoja totale e investimeve të sektorit publik në sektorët e grumbullimit dhe trajtimit të ujërave të mbetura dhe në menaxhimin e mbeturinave të ngurta për të arritur standardet e Komunitetit Evropian, është e vështirë të përlogarit me saktësi, meqenëse ajo kërkon kryerjen e një analize të mangësive të grumbullimit e trajtimit për çdo qendër urbane dhe ballafaqim të saj me standartet e kërkuara nga Legjislacioni i Komunitetit Evropian. Një kërkesë e tillë është kompletuar pjesërisht për disa zona. Megjithatë, nëse këto kosto janë të ngjashme me ato të vëndeve të reja që hynë në BE, atëherë duhen pritur investime prej më shumë se 1 miliard Euro. Që të arrihet ky nivel investimesh për një periudhë 20 vjeçare, do të duheshin investime shtetërore apo private prej 50 milion Eurosh në vit në infrastrukturën e ujërave të mbetura.

Mbështetja e donatorëve është siguruar për një numër vitesh në veçanti për sektorin e ujësjellës-kanalizimeve dhe trajtimit të ujërave të zeza. Gjatë viteve 1992-2005 janë kryer investime të shumta që arrijnë një vlerë prej 270 milionë Euro të siguruar si grante dhe hua kryesisht në infrastrukturën e furnizimit me ujë. Tashmë një numër investimesh janë përfunduar në fushën e grumbullimit dhe trajtimit të ujërave të mbetura dhe të tjera me një shumë prej afro 60 milione eurosh janë planifikuar në pothuajse gjithë zonën bregdetare dhe liqenore të Shqipërisë si në Shkodër, Shëngjin, Lezhë, Durrës, Kavajë, Vlorë, Sarandë dhe Pogradec. Pas këtij viti filloi të rritet pesha e investimeve edhe në sistemin e kanalizimeve të ujërave të përdorura dhe përpunimin e tyre, investime të cilat edhe në të ardhmen do të jenë në rritje në favor të sistemit të kanalizimeve dhe të përpunimit të ujërave të ndotura. Një sasi shumë më e vogël investimesh është siguruar për menaxhimin e mbeturinave të ngurta.

Po ashtu shpenzime të rëndësishme janë kryer nga qeveria dhe donatorët për rehabilitimin të "vatrave të nxehta" mjedisore të shkaktuara nga veprimtaritë industriale të braktisura. Tashmë janë hequr mbetjet nga qendra industriale e Porto-Romanos dhe po kryhet inkapsulimi i tyre në zonën e Bisht-Pallës. Po kështu po punohet për rehabilitimin e mbetjeve të arsenikut në Fier si dhe një rehabilitim i pjesshëm është kryer në Uzinën e PVC-së në Vlorë. Rehabilitimi është planifikuar tashmë për zona si Rubiku, Fieri, Elbasani etj.

1.3.4. Sektori Privat

Statistikat lidhur me nivelin e investimeve nga sektori privat në mbrojtjen e mjedisit, tani për tani nuk janë të disponueshme.

Tarifat e paguara nga konsumatorët për shërbime mjedisore komunale si grumbullimi dhe trajtimi i mbetjeve të ngurta urbane, furnizimi me ujë dhe grumbullimi i ujërave të mbetura, janë të ulëta dhe për pasojë edhe të ardhurat e përgjithshme janë të pakta. Ndërsa sistemi i vendosjes së tarifave lejon rigjenerimin e kostove operacionale, të ardhurat e siguruar janë të pamjaftueshme për kryerjen e investimeve kapitale të rëndësishme nga operatorët e shërbimeve bashkiake dhe komunale.

Po ashtu duhet theksuar se ka shumë lidhje "informale" në rrjetin e furnizimit me ujë duke mbajtur të ardhurat në nivele të ulëta. Si rezultat i këtyre faktorëve shumë operacione të sektorit ujor nuk janë të qëndrueshëm nga ana financiare në formën e tyre të tanishme.

Një mundësi potenciale për shtimin e nivelit të investimeve në fushën e furnizimit me ujë, do të ishte decentralizimi dhe privatizimi i këtij sektori. Proçesi i decentralizimit pritet të përfundojë në vitin 2007. Kjo tashmë ka filluar nëpërmjet komercializimit të operacioneve. Megjithatë, niveli i ulët i të ardhurave i krijuar nga aktivitetet e shërbimeve komunale e bën privatizimin thuajse të pazbatueshëm.

1.4. Efikasiteti i përdorimit të burimeve

Burimet publike që i kushtohen mbrojtjes së mjedisit janë përgjithësisht efikase. Personeli që punon në këtë sektor, përbëhet zakonisht nga ekspertë të përkushtuar në disiplinat e tyre.

Megjithatë, kanë lindur probleme nga prania e mbivendosjes së përgjegjësive midis strukturave të ndryshme qëndrore apo strukturave qëndrore me ato vëndore, të cilat vijnë si pasojë e përcaktimit të paqartë të kompetencave. Legjislacioni i kohëve të fundit është përpjekur të sqarojë shumë nga këto çështje, por përsëri duhet një punë e mëtejshme.

Marrëdhëniet institucionale në fushën e mjedisit dhe sektorëve të tjerë, gjatë viteve të fundit janë bërë mjaft komplekse duke sjellë mungesë efektiviteti. Megjithatë ndryshimet e kohëve të fundit në strukturat institucionale (bashkimi i sektorit të pyjeve dhe peshkimit me mjedisin) kanë ndihmuar në rritjen e efikasitetit dhe në sqarimin e metëjshëm të përgjegjësive.

Shfrytëzimi i koordinuar i ndihmës së donatorëve ka qënë gjithashtu një çështje shqetësimi gjatë viteve të fundit. Zhvillimi i Tryezave të Rrumbullakëta një herë në katër muaj midis Donatorëve dhe Qeverisë si dhe puna e Departamentit të Donatorëve dhe Koordinimit të Strategjisë, kanë ndihmuar shumë për trajtimin e kësaj çështjeje. Megjithatë, ka nevojë për një trajtim më shumë përfitues për përdorimin e mbështetjes së donatorëve.

Nivelet e ndërgjegjësimit publik janë të ulëta dhe komunikimi për çështjet mjedisore është relativisht i dobët. Kjo është një fushë, e cila mund të rritet me një kosto relativisht të ulët.

1.5. Përputhja e Legjislacionit Vëndas me atë të Bashkimit Evropian

Shkalla e përputhjes së legjislacionit vëndor me atë të Komunitetit Evropian, vlerësohet deri me sot si e pjesshme. Qeveria Shqiptare ka futur tashme si akt normativ kërkesën që çdo ndryshim në legjislacionin vëndas të jetë në përputhje me atë të BE.

Dokumenti politik kryesor për arritjen e përputhjes legjislative është Plani Kombëtar për Përafrimin e Legjislacionit i cili është përditësuar në Maj 2007. Sikurse edhe me sektorët e tjerë, seksioni që merret me mjedisin tregon një numër shumë të madh ndryshimesh legjislative të domosdoshme për të arritur përputhjen.

Shqyrtimi legjislativ më i fundit nga projekti ELPA doli në përfundimin se legjislacioni mjedisor shqiptar :

- Është i gjerë për nga fusha e synimet, ndonëse nuk i mbulon të gjitha fushat e *acquis-it*,
- Shfrytëzon shumë nga mjetet rregullatore në dispozicion,
- Komanda dhe regjimi i kontrollit i siguruar nga legjislacioni mjedisor nuk është efikas në sigurimin e zbatimit të tij,
- Shfaq probleme strukturore – pjesërisht legjislacioni nuk është i qartë dhe në shumë raste, rregullat që kërkon të imponojë ai nuk janë realiste ose të drejta. Gjithashtu mekanizmat e imponimit të këtyre rregullave nuk funksionojnë.

Mbi bazën e këtij vlerësimi është e qartë se:

- Ka ndryshime të dukshme midis legjislacionit aktual shqiptar dhe atij të Komunitetit Evropian
- Për të pasur sukses me transpozimin dhe zbatimin e legjislacionit duhet kryer paraprakisht një rishikim i legjislacionit vëndas.

1.6. Zbatimi i Legjislacionit

Zbatimi me sukses i legjislacionit varet nga një mori faktorësh, nga të cilët më të rëndësishmit janë:

- Cilësia e legjislacionit,
- Përputhja me legjislacionin evropian,
- Shkalla e respektit për ligjin,
- Strukturat institucionale të krijuara për të siguruar zbatimin e tij,
- Niveli i përpjekjeve të shpenzuara për imponimin e legjislacionit,
- Investimet financiare të bëra nga aktorët përkatës.

Siç është thënë më parë, ka mangësi në një numër fushash. Ka probleme strukturore, që kanë të bëjnë me legjislacionin aktual shqiptar. Për më tepër, niveli i shpërndarjes së legjislacionit është relativisht i ulët. Njoftimet drejtuese dhe këshillimore për aktorët përkatës nuk publikohen gjërësisht në mënyrë që të promovohet legjislacionin dhe standardet e reja. Si pasojë niveli i njohjes së ligjit është i ulët. Ky faktor, midis të tjerëve, ndihmon në krijimin e një niveli relativisht të ulët të respektit për legjislacionin mjedisor.

Janë ndërmarrë aksione për të trajtuar shkeljet e legjislacionit. Megjithatë, shumë prej gjobave financiare që u vihen shkelësve, aktualisht nuk janë vjelur.

1.7. Përfundime

Gjatë viteve të fundit është bërë një përparim i konsiderueshëm në fushën e menaxhimit të mjedisit. Në veçanti duhet theksuar se është hartuar dhe aprovuar një numër i madh ligjesh mjedisore, janë krijuar institucione të reja dhe po kryhen disa investime në infrastrukturën mjedisore komunale e bashkiake. Megjithatë, mbeten përsëri një numër pengesash për arritjen e niveleve të mbrojtjes së mjedisit, të zhvillimit të qëndrueshëm si dhe në integrimin e Shqipërisë në Komunitetin Evropian.

- Niveli i shpenzimeve publike për elementët operativë të mbrojtjes së mjedisit, është shumë i ulët për të siguruar komunikimin e përshtatshëm, drejtimin ose imponimin e ligjit.
- Niveli i shpenzimeve publike në infrastrukturën për mbrojtjen e mjedisit, është shumë i ulët për të arritur standardet evropiane në një të ardhme të parashikueshme.
- Aktivitetet ekonomike, veçanërisht transporti, janë relativisht jo efikase dhe shkaktojnë një nivel të lartë të ndikimit të mjedisit për njësi të aktivitetit.

Si pasojë e këtyre problemeve gjendja e mjedisit nuk është, në shumë raste, në përputhje me kërkesat e legjislacionit kombëtar dhe Evropian. Madje kjo gjendje mund edhe të përkeqësohet më tej duke dëmtuar shëndetin publik, duke prekur potencialin zhvillimor të vendit dhe duke pakësuar potencialin e një turizmi me vlera të larta.

2. Vizioni, Prioritetet Strategjike dhe Synimet

2.1. Vizioni

Zhvillimi i shpejtë dhe i qëndrueshëm përbën objektivin kryesor të qeverisë shqiptare. Vëndi duhet të zhvillohet duke ruajtur në maksimum burimet tona natyrore nga ndotja dhe degradimi, duke promovuar vlerat mjedisore për t'i kthyer në mbështetje të prosperitetit ekonomik të vendit.

Një zhvillim i tillë do të drejtohet nga vizioni dhe politikat e qeverisë, gjë që do të sigurojë zhvillim të integruar të zonave rurale dhe urbane së bashku me mbrojtjen e mjedisit. Ky qëllim i qeverisë do të arrihet nëpërmjet një shkrireje efikase të politikave specifike sektoriale në një qëndrim të vetëm të integruar.

Ndonëse në dukje një koncept mjedisor, zhvillimi i qëndrueshëm është një koncept tërësisht ekonomik që garanton sigurinë e zhvillimit ekonomik. Për të arritur këtë zhvillim, Shqipëria ka nevojë për një program veprimi i cili do të ndihmojë në :

- (i) **përmirësimin e cilësisë së jetës,**
- (ii) **krijimin e kushteve për zhvillim të qëndrueshëm dhe të integruar dhe**
- (iii) **integrimin e strategjisë mjedisore me strategjitë e tjera sektoriale**

2.2. Prioritetet e Programit të Qeverisë

Për të siguruar zhvillimin e qëndrueshëm dhe hyrjen në Bashkimin Europian, vëndi ka nevojë të përafrojë përputhjen me legjislacionin e Komunitetit Europian në fushën e mjedisit gjatë dekadës së ardhshme. Në disa raste, veçanërisht për ato elemente të legjislacionit të KE që kërkojnë "investime të rënda" mjedisore, përputhja e plotë nuk do të përfundojë deri në një farë kohe pas hyrjes, sikurse ka ndodhur edhe me shumë Shtete të reja Anëtare të KE. Sidoqoftë, edhe në këto fusha duhet bërë një progres i konsiderueshëm. Duhet theksuar se mjedisi është një nga komponentët më të mëdhenj të legjislacionit të Komunitetit Evropian dhe vërtetohet se është një nga fushat më të vështira për të arritur përputhshmërinë e standarteve të përcaktuara nga ky legjislacion.

Programi i Qeverisë për periudhën 2005 – 2009 përcakton prioritetet në fushën e mbrojtjes së mjedisit dhe përdorimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore përfshirë ato pyjore dhe kullimore, peshkore dhe ujore. Në mënyrë të përmbledhur këto prioritete janë:

1. Masa të shpejta për forcimin e disiplinës së ligjit në mbrojtje të mjedisit. Parimi "dëmtuesi paguan koston e plote" do të zbatohet me rreptësi. Për këtë qëllim do të reformohet rrjeti institucional dhe do të forcohen masat ndëshkimore ndaj çdo ndotësi dhe dëmtuesi të komponentëve mjedisore dhe burimeve natyrore përfshirë peshkim, pyje dhe ujëra.
2. Disiplinimin me përparësi të aktiviteteve ekonomike që shkaktojnë ndotjen e ajrit në zonat urbane, ndotjen në ujrat bregdetare e liqenore dhe që kompromentojnë potencialet turistike, dëmtimin e pyjeve dhe erozionin e tokës.
3. Në veçanti, do të përgjysmohet niveli i ndotjes së ajrit në zonat e mëdha urbane të vëndit. Do të adoptohen plotësisht standartet mjedisore të shkarkimit në ajër, dukë i përafuar me standartet europiane, sipas një programi ambicioz. Brënda mandatit 4-vjeçar të qeverisjes do të eliminohen ujërat e ndotura sipërfaqësore në zonën bregdetare.
4. Do të trajtohen me përparësi të gjitha "vatrat e nxehta mjedisore", me nivel të lartë ndotjeje, të trashëguar nga industritë e amortizuara, nëpërmjet neutralizimit dhe rehabilitimit të tyre dhe, në raste të domosdoshme, largimit të familjeve që jetojnë të ekspozuara ndaj rrezikut.
5. Luftimit të erozionit masiv, si një nga shkaktarët e përmytjeve dhe dëmeve të mëdha njerëzore e materiale në tokat e ulta fushore, do t'i kushtohet një rëndësi parësore. Për këtë qëllim do të ndalohen veprimtaritë e ndryshme shfrytëzuese në vëndet me rrezik të lartë të erozionit, si dhe do të mbështetet fuqishëm me programe të posaçme rehabilitimi i sipërfaqeve pyjore dhe kullimore.
6. Do të adoptohen inçentiva për një sjellje miqësore me mjedisin të aktiviteteve ekonomike e njerëzore dhe që njëkohësisht respektojnë principet e tregut të lirë. Për këtë qëllim do të adoptohen lehtësira fiskale për uljen e ndotjeve nga bizneset dhe konsumi, për investime në teknologji të pastra, për konservimin e energjisë, për përdorimin racional të burimeve natyrore dhe për nxitjen e investimeve mjedisore. Krijimi i Fondit për Mjedisin, i cili do të ushqehet nga taksat, gjobot dhe donacionet e brëndshme apo të huaja. Investimet e tij do t'i drejtohen tërësisht sektorëve të pastër mjedisorë, apo me ndikim të drejtpërdrejtë në mjedis.

7. Qartësimi i të drejtave të pronësisë dhe garantimi i tyre, transferimi i pronësisë së disa burimeve mjedisore në komunitetet vëndore si në pyje e kullota, shfrytëzim i ujërave, tokës etj., do të jetë një tjetër inçentiv për një sjellje miqësore me mjedisin.
8. Shfrytëzimi pa kriter i faunës së egër do të vihët në shënjestrën e aktiviteteve parandaluese dhe ndaluese. Për këtë qëllim, do të forcohet sistemi i kontrollit dhe parandalimit të dëmtimit, si dhe do të rriten masat ndëshkimore për dëmtuesit.
9. Dyfishimi i sipërfaqeve të zonave të mbrojtura, do të garantojë jo vetëm mbrojtjen e tyre, por edhe një zhvillim të metëjshëm, duke gjetur mënyra të aktivizimit të potencialeve të këtyre zonave në treg pa kompromentuar ruajtjen e tyre.
10. Informimi i publikut mbi gjëndjen reale të mjedisit do të marrë një rëndësi vendimtare në programin mjedisor të qeverisë. Shoqëria civile dhe organizatat e pavarura e të specializuara do të ftohen të kontribuojnë në hartimin e politikave mjedisore, në zbatimin e tyre, si dhe veçanërisht në monitorimin e gjëndjes së mjedisit. Edukimi i publikut do të mbështetet nga programe specifike që do të realizohen në bashkëpunim me shoqërinë civile. Do të rishikohen të drejtat ligjore të publikut dhe do të përmirësohen procedurat e ankimit administrativ dhe gjyqësor për t'i dhënë akses më të lartë grupeve pro-mjedisore të kërkojnë mbrojtjen e mjedisit dhe ndëshkimin e ndotësve në rrugë administrative e gjyqësore.
11. Menaxhimi i qëndrueshëm të resurseve natyrore të pyjeve dhe kullotave duke ruajtur e siguruar biodiversitetin, prodhimtarinë, aftësinë ripërtëritëse duke garantuar vazhdimësinë e funksioneve ekologjike, ekonomike e sociale në nivel lokal, kombëtar e global.
12. Rehabilitimi i pyjeve të degraduar për t'i kthyer në kushte optimale është dhe mbetet një përparësi e sektorit pyjor dhe mjedisor në përgjithësi.
13. Për të garantuar përdorimin e qëndrueshëm të burimeve pyjore dhe kullotave, do të përshejtohet ritmi i transferimit të pyjeve dhe kullotave tek njesitë e qeverisjes vëndore, proces që rrit rolin e pushtetit vëndor në planifikimin dhe menaxhimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore pyjore dhe kullotave;
14. Qeveria do të synojë shtimin, modernizimin dhe diversifikimin e flotës së peshkimit për të qënë e aftë të shfrytëzojë në mënyrë të qëndrueshme rezervat peshkore vëndase dhe të huaja. Zgjerimi dhe përmirësimi i infrastruktures portuale të peshkimit me infrastrukturën e riparimit, mirëmbajtjes së anijeve në të katër portet e vëndit, mbetet sërish një prioritet i sektorit. Këtu përfshihet dhe ndërtimi i merkatove në portet e peshkimit dhe i qëndrave të grumbullimit të peshkut pranë liqeneve kryesore.
15. Akuakultura duhet konsideruar si një sektor i rëndësishëm dhe perspektiv për ekonominë vëndase. Në këtë kuadër, do të nxitet krijimi i qëndrave të reja të troftikulturës, kryesisht në veri të vëndit, rritja e akuakulturës detare dhe ripopullimi me rasate peshqish i ujëmbledhësve të bujqësisë dhe liqeneve të medhenj artificiale.
16. Qeveria do të nxisë gjithashtu zhvillimin e industrisë përpunuese të produkteve peshkore për të furnizuar tregun vëndas dhe të huaj.

2.3. Prioritete Strategjike

Prioritetet e përcaktuara nga Programi i Qeverisë, mund të merren parasysh nga një numër synimesh të përgjithshme.

2.3.1. Zbatimi i Legjislacionit mjedisor

Zbatimi i legjislacionit mjedisor (parandalimi i ndotjes, administrimi i qëndrueshëm i larmisë biologjike, ruajtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i burimeve pyjore, ujore dhe peshkore) është padyshim i nevojshëm. Kjo do të kërkojë detyrimisht burime shtojcë që duhet t'u jepen strukturave të varësisë së Ministrisë së Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave përfshirë Agjensitë Rajonale të Mjedisit (ARM), Drejtoritë Rajonale të Shërbimit Pyjor, Inspektoriatin e Peshkimit dhe Agjensitë e Baseneve Ujore. Përforcimi i tyre do të ndihmojë gjithashtu komunikimin midis nivelit qëndror dhe atij vëndor. Për më tepër, këto struktura do të jenë në gjendje të veprojnë si njësi këshillimore për të ndihmuar autoritetet vëndore në plotësimin e detyrimeve mjedisore, në rritjen e ndërgjegjësimit mjedisor në nivelin vëndor, në ruajtjen e pasurive natyrore dhe në shfrytëzimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore që kanë nën administrim përfshirë pyje, kullota, ujëra dhe burime peshkore.

Imponimi i suksesshëm do të kërkojë gjithashtu përmirësime në sistemin e lejeve mjedisore, i cili është mekanizmi kryesor i kontrollit.

Zbatimi dhe imponimi i ligjit kërkojnë njëkohësisht ndërgjyqësime ose ndryshime në qëndrimin e përgjithshëm ndaj mjedisit. Kjo do të realizohej edhe nëpërmjet përmirësimeve në legjislacion dhe komunikim.

Përforcimi i strukturave rajonale kërkohej me urgjencë. Aktualisht për të imponuar legjislacionin e ngushtë mjedisor në të gjithë vëndin ka 12 inspektorate rajonale me një numër prej 40 inspektorësh. Shumë prej tyre nuk kanë mjete transporti që do të mundësonin një kontroll më të mirë të territorit. Inspektoriatet kanë nevojë të kenë personel të mjaftueshëm dhe burime materiale për të qënë një frenues i besueshëm i krimit mjedisor. Niveli i burimeve të personelit të kërkuar vlerësohet me vështirësi meqenëse suksesi i tyre varet nga shkalla e respektit për ligjin. Krahasimi me numrin e stafit në organizata të ngjashme në vendet e përfshira në valën aktuale të pranimit në BE, sugjeron se një minimum prej 10 personash për rajon është i përshtatshëm. Kjo do të detyrojë një rritje të stafit nga 40 që është aktualisht në 120.

Një rritje e tillë do të sjellë rritjen e kostos së personelit përfaqësues 3 herë më shumë nga ai i nivelit të tanishëm. Megjithatë rritja thjesht e numrit të personelit nuk do të jetë e mjaftueshme. Duhet të kërkohej mjete shtesë, përfshirë automjete dhe pajisje të tjera. Kjo do të kërkojë rritje të shpenzimeve kapitale dhe operacionale (Tab. 6).

Tabela 6: Vlerësimet e kostove për Përforcimin e Agjensive Rajonale Mjedisore

| Kategoria | Përfshirë | Totali |
|-----------------------------------|--|-----------------|
| Shpenzimet Kapitale | Automjetet, pajisjet e zyrave, pajisjet e shëndetit dhe sigurisë | 175 milionë Lek |
| Shpenzimet Operacionale (vjetore) | Rrogat, karburanti, mirëmbajtja, administrimi | 60 milionë Lek |

Nëse kostot e shpenzimeve kapitale shpërndahen gjatë një periudhe 7 vjeçare, atëherë shpenzimet vjetore mund të konsiderohen përfaqësues rreth 85 milionë lekë në vit.

Spektori pyjor kërkon domosdoshmerisht një përforcim të strukturave rajonale për një kryerje më të mirë të funksioneve kontrolluese (spektori i Policisë Pyjore) dhe menaxhuese (menaxhimi, financa, shërbimet mbështetëse). Strukturat e Policisë Pyjore do të pësojnë transformime për një ndarje më të qartë të funksioneve kontrolluese dhe menaxhuese. Njëkohësisht ato do të pajisen me mjetet e domosdoshme për të kryer më mirë punën e tyre në shërbim të ndalimit të kundravajtjeve në pyje dhe kullota.

Në përbërje të Ministrisë së Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave është dhe Inspektoriati i Peshkimit me degët lokale në 12 qarqe të vendit. Kjo strukturë është përgjegjëse për kontrollin e zbatimit të ligjshmërisë së peshkimit dhe përfaqësues lokal i Drejtorisë së Politikave të Peshkimit (MMPAU). Për një kontroll më të mirë të zbatimit të ligjshmërisë në peshkim, konsiderohet e domosdoshme ngritja e një sistemi të Monitorimit, Kontrollit dhe Survejimit. Kjo kërkon ristrukturim dhe fuqizim të strukturës së Inspektoriatit si dhe pajisjes me infrastrukturën e duhur.

2.3.2. Adoptimi i Standardeve Ligjore të Komunitetit European

Adoptimi i standardeve të Komunitetit European si për shkarkimet dhe cilësinë e mjedisit, përbëjnë një kërkesë të procesit të pranimit në BE. Masat që duhen ndërmarrë për të arritur këtë objektiv janë përcaktuar në Planin Kombëtar për Përafrimin e Legjislacionit (PKPL). Implikimet e burimeve të personelit për të ndërmarrë këtë proces zhvendosjeje dhe mbështetja e tij nëpërmjet sigurimit të drejtimit, specifikohen në periudhën afatshkurtër brenda PKPL dhe janë paraqitur në tabelën 7.

Table 7: Burimet njerëzore të kërkuara për transpozimin e “acquis communautaire”

| Spektori | Drejtoria | 2007 | 2008 | 2009 |
|----------------------|-----------------------|------|------|------|
| Horizontal | VNM dhe Lejet | 2 | 2 | |
| Ajri | Parandalimi i Ndotjes | 1 | | |
| Menaxhimi i Mbetjeve | Parandalimi i Ndotjes | 2 | | |

| | | | | |
|---------------------------------|-----------------------|----|----|---|
| Menaxhimi i Ujit | Uji | 1 | 8 | |
| Uji i Pijshëm | Uji | | | 1 |
| Ndotja e Ujit | Parandalimi i Ndotjes | 1 | | |
| Mbrojtja e Natyrës ⁶ | Mbrojtja e Natyrës | 8 | 2 | 2 |
| Kontrolli i Ndotjes | Parandalimi i Ndotjes | 2 | | |
| Kimikatet | Parandalimi i Ndotjes | 2 | | 1 |
| Zhurma | Parandalimi i Ndotjes | 1 | | |
| Ndryshimet Klimatike | Parandalimi i Ndotjes | 1 | | |
| Emergjencat | Emergjencat Civile | | 2 | 1 |
| | | | | |
| | Totali | 21 | 14 | 5 |

Kjo rritje e burimeve të sektorit publik do të sigurojë një kapacitet më të lartë për të transpozuar *acquis communautaire* në një periudhë afatshkurtër deri në afatmesëm. Megjithatë duket e pamundur që sektori publik apo privat të arrijë t'i plotësojë të gjitha këto standarte brënda një periudhe të tillë, sepse sikurse është shprehur dhe më poshtë, shkalla e ndryshimeve dhe investimeve të kërkuara është tepër e madhe. Prandaj legjislati i ri, madje dhe ai i përcaktuar nga Plani Kombëtar për Përafrimin e Legjislatit, do të ketë nevojë të përcaktojë objektiva të ndërmjetëm që vendosin për hapa të ndërmjetme për arritjen në afatgjatë të Standarteve të Komunitetit Europian.

Adoptimi i standarteve në cilesinë e ajrit, cilësinë e ujërave, menaxhimin e mbetjeve urbane, mbetet një çështje parësore e investimeve në infrastrukturën urbane dhe rurale të shoqëruara me kosto të theksuar financiare. Kështu vlerësohet se arritja e standarteve në fushën e grumbullimit dhe trajtimit të ujërave të zeza, do të kërkojë investime me një vlerë të përafërt prej 826 milionë Euro (Tab. 8).

Tabela 8. Kostot e Përafërta të Programit të Administrimit të Ujërave dhe Ujërave të Zeza

| Sektori | 2006-2010 | 2011-2015 | 2016-2020 | Gjithsej |
|---|-----------|-----------|-----------|------------|
| | Milion € | | | |
| Ujërat e Zeza Urbane | | | | |
| Lidhja me rrjetin e ujërave të zeza | 60.6 | 60.5 | 79.9 | 201 |
| Impiantet për trajtimin e ujërave të zeza | 71.0 | 120.0 | 135.0 | 326 |
| Ujërat e Zeza Rurale | | | | |
| Lidhja me rrjetin e shkarkimit ose gropat septike | 80.7 | 117.0 | 101.6 | 299 |
| TOTALI I PËRGJITHSHËM (në milion €) | | | | 826 |

Edhe grumbullimi dhe trajtimi i mbetjeve urbane përbën një standart, përbushja e të cilit është sërish mjaft e kushtueshme. Duke pasur parasysh që standartet evropiane kërkojnë përafërsisht 5 €/m³ mbetje dhe duke supozuar se sasia e prodhimit të mbeturinave për një periudhë afat-mesme do të jetë midis 300 - 500 kg për frymë të popullsisë në vit, dhe duke llogaritur një jetëgjatësi të vëndgropsjes prej 15 vjetësh, atëherë mund të kemi një kosto totale prej përafërsisht 50 milionë Euro për vëndgropsjet. Por duhet theksuar se ky vlerësim nuk merr parasysh mbeturinat industriale, tregtare ose ato të ndërtimit. Kostoja e sigurimit të hapësirës së hedhjeve për mbeturina të tilla do të jetë diçka shtojcë. Po ashtu ky vlerësim nuk merr gjithashtu parasysh investimet që do të nevojiteshin për pajisjet e grumbullimit siç janë kontenierët dhe automjetet e grumbullimit ose të pajisjeve të riciklimit.

⁶ Duhet pasur parasysh që stafi i specifikuar lidhur me mbrojtjen e natyrës synohet të punojë për zbatimin në administratat e zonave të mbrojtura.

Me qëllim që të sigurojmë një balancim, midis mbrojtjes mjedisore dhe zhvillimit ekonomik, standardet e ndërmjetëm duhet të vendosen mbi bazën e një analize të qartë të burimeve financiare dhe ekonomike të kërkuara për zbatimin e çdo pjese të legjislacionit. Këto “Vlerësime të kostos së përputhshmërisë” deri më sot nuk janë ndërmarrë në hollësi të mjaftueshme. Prandaj rekomandohet që përveç stafit të identifikuar më sipër, të përcaktohen edhe burimet shtesë financiare dhe ekonomike për një përmirësim të legjislacionit të propozuar.

Futja e këtyre procedurave të përmirësuar do të lejojë arritjen e standardeve të përkohshëm për periudha më të gjata, të cilat do ti sigurojnë industrisë një mjedis rregullator më të mirë në të cilin të mund të realizojnë planet e biznesit dhe të marrin vendimet për investime.

2.3.3. Investimi Kapital në Mbrojtjen e Mjedisit

Bazuar në analizat e përafërta financiare të përmbushjes së standardeve rezulton se nivelet aktuale të investimeve nuk janë të mjaftueshme për të përballuar nevojat për periudhen afatmesme. Për pasojë objektivi nuk ka gjasa të realizohet sipas shkallës kohore të parashikuar: Megjithatë është e rëndësishme që programi aktual i investimeve të përforcohet, dhe të zhvillohet sa më shpejt një program i qëndrueshëm investimesh afatgjata që do të synojë përmbushjen me përparësi në 20 vitet e ardhshme të Standardeve të Komunitetit Europian.

Një program i tillë investimesh publike duhet të trajtojë:

- Furnizimin me ujë të pijshëm – i besueshëm, i mjaftueshëm dhe i një cilësie të përshtatshme
- Mbledhjen e Ujërave të Mbetura – kanalizime në të gjitha qytezat me një popullsi më të madhe se 2000 banorë
- Trajtimin e Ujërave të Mbetura – trajtimi dytësor i ujërave të mbetura të mbledhura për të gjithë qytetet
- Mbeturinat e Ngurta – grumbullim, riciklim dhe groposje (vëndgroposje dhe djegie).
- Cilësia e Tokës – përmirësim i i“zonave të nxehta”
- Përmirësimin teknologjik të industrive shtetërore

Siç është thënë më lartë, kostoja e një programi të tillë do të jetë e konsiderueshme. Pjesa më e madhe e këtyre shpenzimeve duhen të kryhen nga sektori publik pa përjashtuar edhe kontributin e sektorit privat.

Ndonëse komercializimi i shërbimeve të grumbullimit të ujërave dhe e shfrytëzimit të pajisjeve të ujësjellësave është arritur në disa zona, nuk ka gjasa që privatizimi i infrastrukturës, duke pasur parasysh shkallën aktuale të investimeve të sektorit privat, do të jetë i suksesshëm. Tarifat aktuale të paguara për shërbime të tilla janë relativisht të ulëta dhe nuk mund të sigurojnë të ardhura të mjaftueshme për të kryer investime financiare të suksesshme nga një operator komercial. Për pasojë, shumë nga këto investime do të bëhen nëpërmjet sektorit publik. Shpenzimet aktuale publike për elementet e këtij programi janë të pamjaftueshme për të arritur standardet e kërkuara për periudhën 20 vjeçare.

Investime do të kërkohen gjithashtu dhe nga Sektori Privat. Arritja e standardeve nga industria private duhet të jenë subjekt i klauzolave ligjore, por ato mund të mbështeten gjithashtu edhe nga përdorimi i stimujve fiskalë ose instrumentave të tjerë ekonomikë.

Shpenzimet do të kërkohen gjithashtu nga vetë qytetarët e sidomos për ripërtëritjen e automjeteve, rritjen e efikasitetit energjitik nëpërmjet përdorimit të termoizolimit apo përdorimit të pajisjeve më të reja me efikasitet më të lartë.

Në përcaktimin e investimeve më të domosdoshme duhen marrë gjithashtu parasysh edhe kostot operacionale që shoqërojnë investimet. Kështu për shembull, zbatimi i një teknologjie ekstensive të trajtimit të ujërave të mbetura mund të kërkojë më shumë tokë për zbatimin e tij, por kostot operacionale janë shumë më të ulëta duke lejuar kështu për tarifa më të përshtatshme të mbulimit të kostove, gjë që nuk është në disavantazh as të konsumatorit as të siguruesit të shërbimeve.

2.3.4. Mbeshtetja Financiare për Infrastrukturën Mjedisore

Realizimi i investimeve të kërkuara për plotësimin e standardeve, do të ndihmohet nga Fondi për Mjedisin i krijuar në përputhje me Programin e Qeverisë në të cilin parashikohet që Fondi të krijohet në dy vjeçar in e dytë të qeverisjes. Ky fond do të financojë projektet e investimeve mjedisore. Parashikohet që Fondi i Mjedisit të merret me investimet nën kompetencën e një numri ministrish në të cilën përfshihen zëra të tillë si

menaxhimi i mbeturinave të ngurta, mbledhja dhe trajtimi i ujërave të mbetura dhe efikasiteti i energjisë. Përveç këtyre zërave, në mënyrë specifike Fondi do të mbulojë dhe nevojat në mbështetje të programit të Mbrojtjes dhe Ruajtjes së Mjedisit.

Krijimi i Fondit të Mjedisit kërkon amendime të rëndësishme buxhetore dhe një ndarje të përgjegjësive midis disa ministrive. Megjithë kompleksitetin e tij, ky fond mjedisor “i gjerë” është krijuar në një numër shtetesh evropiane. Në shumicën e rasteve fondi është krijuar me ligj më vete si një njësi financiare që operon më vete. Fondi administrohet nga një bord ekzekutiv i përbërë nga Ministra dhe zyrtarë të tjerë të lartë.

2.3.5. Menaxhimi i Burimeve Mjedisore

Programi qeveritar trajton një numër çështjesh lidhur me menaxhimin e burimeve mjedisore përfshirë:

- Shfrytëzimin e burimeve minerale – administrim i qëndrueshem i tyre pa ndikime negative në mjedis,
- Shfrytëzimin e burimeve pyjore dhe kullosore – menaxhim i qëndrueshëm që siguron të ardhmen e tyre,
- Shfrytëzimi i burimeve peshkore – administrim në përputhje me konceptet për mbrojtjen e natyrës,
- Menaxhimin e territorit – kontroll i zhvillimit për të mbrojtur pejzazhin dhe larmine biologjike
- Administrimin e qëndrueshëm të Zonave të Mbrojtura – dyfishim të siperfaqes dhe përmirësim të administrimit të tyre,
- Mbrojtja e tokës – parandalim i erozionit dhe i dezertifikimit
- Mbrojtja e faunës – parandalim i humbjeve të florës dhe faunës si pasojë e shfrytëzimit të paqëndrueshëm,
- Burimet ujore dhe të drejtat ujore – kontroll mbi sasi të shfrytëzuara dhe ruajtje të cilesisë së tyre.

Administrimi i burimeve mjedisore duhet të kryhet në bazë të një kuadri të qartë ligjor të komandës dhe kontrollit që zbatohen nëpërmjet një sistemi lejesh të monitoruar dhe të imponuar mirë. Ky parim aplikohet si për burimet minerale ashtu dhe burimet pyjore e kullosore, peshkore, ujore ose të tokës. Sistemet e tanishme janë mesatarisht efikase dhe kanë nevojë të përmirësohen. Në veçanti procesi i alokimit të burimeve dhe i lejeve duhet bërë më transparent dhe i hapur për publikun. Një sistem më i plotë i shfrytëzimit të tokës/planifikimit hapësinor, është duke u kryer nga MPPTT dhe mbështetet fuqimisht nga MMPAU. Konçesionet e burimeve minerale ekzistuese duhen rishqyrtuar dhe përditësuar për të siguruar masa mbrojtëse të përshtatshme, që kërkohen nga konçesionarët. Po ashtu, të gjitha konçesionet e reja, duhet t’u nënshtrohen klauzolave të tilla.

Qeveria Shqiptare konsideron si prioritet shfrytëzimin e qëndrueshëm të burimeve pyjore, kullosore dhe peshkore të vendit, si degë të ekonomisë me një impakt të gjërë ekonomik dhe me ndikim të drejtpërdrejtë mbi mjedisin.

Në sektorin e pyjeve përparësitë renditen si më poshte :

- Vazhdimi i procesit të transferimit të pyjeve dhe kullotave tek organet e qeverisjes vendore drejt kalimit të komunitetave të drejtave të plota mbi pronësinë.
- Ruajtja dhe rehabilitimi i pyjeve dhe kullotave nëpërmjet rritjes së investimeve dhe nxitjes së iniciativave private e kolektive.
- Qeverisja e qëndrueshme e pyjeve dhe kullotave, nëpërmjet një strategjie për një mbështetje të organizuar të produkteve pyjore, në të gjitha nivelet.
- Vendosja e një sistemi monitorimi për ndjekjen në kohë të proceseve dinamike në pyje dhe kullota dhe për nderhyrjen në kohë për rehabilitimin e tyre.
- Nxitja e nismave individuale ose kolektive për ripulëzimin e tokave të zhveshura dhe të abandonuara.
- Ruajtja, mbrojtja dhe përmirësimi i diversitetit biologjik në ekosistemet pyjore dhe kullosore.
- Ruajtja dhe përmirësimi i përshtatshëm i funksioneve mbrojtëse në mbarështrimin e pyjeve dhe kullotave (në mënyrë të veçantë mbrojtjen e tokës, të sasisë dhe cilesisë së ujërave)
- Ruajtja e funksioneve dhe shërbimeve të tjera social-ekonomike, si dhe sigurimi i përfitimeve të shumfishta për shoqërinë, për brezat e sotëm dhe të ardhshëm.

Prioritet për sektorin e peshkimit mbeten :

- Shtimi numerik, ristrukturimi dhe modernizimi i flotës së peshkimit,
- Ristrukturimi i infrastrukturës portuale dhe qëndrave të peshkimit,
- Zhvillimi i akuakulturës si një sektor i rëndësishëm dhe perspektiv për ekonominë vendase,
- Mbështetja e industrisë përpunuese dhe marketingut të produkteve peshkore,

- Menaxhimi i rezervave të përbashkta, peshkimit të përbashkët dhe marrëdhëniet ndërkombëtare,
- Zhvillimi i kërkimit shkencor modern dhe të aftë që të vlerësojë gjëndjen e rezervave peshkore për hartimin e politikave të sakta menaxhuese dhe
- Rritja e zbatueshmerisë së ligjit.

2.3.6. Komunikimi dhe Ndërgjegjësimi

Niveli aktual i ndërgjegjësimit mjedisor është i ulët. Kjo rezulton në sjelljen dëmtuese nga ana e qytetarëve. Masat me një kosto relativisht të ulët për të ngritur ndërgjegjësinë publike mund të ushtrojë një ndikim të rëndësishëm mbi kushtet e mjedisit. Në veçanti vëmendje u duhet kushtuar masave të cilat:

- Sigurojnë informacion për publikun në një nivel kombëtar dhe vëndor.
- Rritin ndërgjegjësimin e kërkesave ligjore
- Promovojnë një sjellje miqësore ndaj mjedisit

Janë bërë disa përparime në arritjen e komunikimeve efikase në fushën e mjedisit, por ato kanë nevojë të konsolidohen dhe burimet e departamentit të komunikimeve të MMPAU duhen përforcuar për të arritur synimet e programit.

Në një periudhë afatgjatë, ndërgjegjësimi do të rritet nëpërmjet sistemi arsimor dhe integritit më të shumtë të temave mjedisore në programet shkollore dhe në programet e arsimit të lartë.

2.3.7. Decentralizimi dhe Pronësia

Nga programi qeveritar lindin dy çështje kritike, decentralizimi dhe pronësia.

Decentralizimi në kontekstin e menaxhimit mjedisor do të shpjerë në një rol shumë më të zgjeruar për autoritetet vëndore në financimin dhe menaxhimin e shërbimeve mjedisore vëndore përfshirë menaxhimin e ujit të pijshëm, ujërave të përdorura, të mbeturinave të ngurta. Autoritetet vëndore sot nuk i kanë burimet financiare me të cilat të mund të modernizojnë këto shërbime. Ato kanë nevojë për mbështetje si nga ana e qeverisë vëndore ashtu dhe nga donatorët e jashtëm.

Ashtu si pohohet në Programin e Qeverisë:

Funksionet e përbashkëta në fushat e arsimit, shëndetësisë, mjedisit, strehimit, shërbimeve sociale, rendit publik dhe trafikut do të zbatohen plotësisht. Qeveritë vëndore do të marrin vendime të pavarura brënda kuadrit të juridiksionit të tyre dhe të bashkëpunojnë sipas parimit të autonomisë, vartësisë dhe partneritetit, me qeverinë qëndrore si edhe midis tyre, për arritjen e objektivave kombëtare në këta sektorë, sipas prioriteteve të tyre vëndore. Dhënia e fondeve qeverive vëndore në këto sektorë publikë, do të zbatohet objektivisht dhe me transparencë në mënyrë që të synojnë të ngushtojnë pabarazitë ekzistuese rajonale.

Ky pohim përputhet me nevojën për të përcaktuar një Fond të Mjedisit me bazë të gjërë që do të shërbejë për të shpërndarë fondet në një mënyrë transparente dhe objektive që përputhet me mjedisin dhe prioritetet e zhvillimit të identifikuar në strategjitë sektoriale.

Pronësia e tokës është gjithashtu një çështje jetike për menaxhimin mjedisor. Me qëllim që të maksimizojmë përfitimin e siguruar nga toka si për ekonominë ashtu dhe për qytetaret, duhet krijuar një planifikim hapësor i shfrytëzimit të tokës. Megjithatë, një sistem i tillë do të japë një shfrytëzim fitimprurës të tokës nëse do të kemi funksionimin e tregut të tokës. Një treg i tillë varet nga një sistem i besueshëm dhe i sigurt i pronësisë së tokës. Tani për tani një gjë e tillë nuk ekziston. Në mungesë të klauzolave të tilla është bërë një zhvillim i pakontrolluar dhe i papërshtatshëm. Në veçanti janë ndërtuar shumë banesa në ngastra të vogla të shpërndara në të gjithë zonat e vendit. Sigurimi i shërbimeve për vendbanime të tilla të shpërndara është në mënyrë të konsiderueshme shumë më i kushtueshëm sesa po të ishin të përqendruara në një vendbanim të vetëm.

Shkurt, pronësia e sigurt e tokës – që funksionon si treg i tokës – lejon kombinimin e forcave ekonomike dhe rregullatore, krijon mundësi për të gjithë entitetet ta përdorin tokën për qëllime shumë të përshtatshme dhe të maksimizojnë përfitimin e përgjithshëm që lind prej saj.

2.4. Qëllimet, masat dhe synimet

Qëllimet dhe synimet janë hartuar në mënyrë të tillë që të jenë në përputhje me dhe të japin zgjidhje për problemet e identifikuar në Programin e Qeverisë Shqiptare – 2005 deri 2009, Planin Kombëtar për

Përafrimin e Legjislacionit, Strategjinë Kombëtare për Zhvillimin Social-Ekonomik, Planin e Veprimit për Zbatimin e Prioriteteve të Partneritetit European dhe analizën e gjëndjes aktuale të mjedisit.

Në mënyrë të përmbledhur qëllimet e kësaj strategjie janë:

- Përmbushja e standarteve të kërkuara (BE, OBSH) për cilësinë e ajrit, ujit (furnizim dhe trajtim), zhurmat, mbetjeve urbane, zonave të mbrojtura etj, me qëllim përmirësimin e cilësisë së jetës;
- Ulja e nivelit të çlirimit të gazeve të efektit serrë dhe substancave ozon-holluese, me qëllim që të kontribuohet për parandalimin e ndryshimit të klimës;
- Mbrojtja dhe mirëmbajtja e të gjitha burimeve të ujrave sipërfaqësorë dhe nëntokësorë për përdorim aktual dhe në të ardhmen;
- Mbrojtja dhe përmirësimi i tokës, me qëllim që të shtohet në maksimum pjelloria, të minimizohet erozioni dhe të parandalohet ndotja;
- Mbrojtja dhe shtimi i biodiversitetit, zonave dhe specieve të mbrojtura, me qëllim që të ruhet trashëgimia natyrore dhe kulturore e mjedisit tonë në përputhje me angazhimet tona europiane dhe ndërkombëtare;
- Një sistem i integruar dhe efikas i planifikimit hapësinor dhe i zhvillimit, i cili merr në konsideratë në mënyrë të ekuilibruar objektivat ekonomike, sociale dhe mjedisore, dhe
- Riparimin dhe rikthimin në gjendjen e mëparshme të zonave që kanë pësuar dëme të mëdha mjedisore, me qëllim që të eliminohen kërcënimet ndaj shëndetit publik dhe biodiversitetit, si rezultat i këtyre dëmtimeve.

Qëllimet dalin nga analiza e forcave shtytëse (nevojat apo prioritetet tona strategjike), presioneve kryesore mbi mjedisin, gjëndjes së komponenteve mjedisore, efektit të gjëndjes mjedisore mbi zhvillimin ekonomik-social të vëndit, dhe kundërpërgjigjës së kërkuar për të minimizuar efektet.

Qëllimet janë niveli i parë i kundërpërgjigjës. Meqenëse janë niveli i parë, ato specifikohen si angazhime të vazhdueshme të cilat nuk kanë afate të veçanta. Qëllimet vendosen për të drejtuar realizimin e synimeve në një varg sektorësh. Siç përshkruhet dhe më poshtë, synimet me kohë të kufizuar, vendosen për të siguruar arritjen e qëllimeve sipas masave në dispozicion dhe realizueshmërisë së tyre.

2.4.1. Përmbushja e standarteve mjedisore

Standardet e cilësisë së mjedisit (SCM) mund të përcaktohen në një sërë mënyrash. Dy mënyrat më të zakonshme janë:

- Vendosja e një kufiri në sasinë e presionit që ushtrohet mbi mjedisin ose
- Përcaktimi i kushteve të mjedisit që kërkohet.

Këto dy koncepte sillen së bashku në **metodën e kombinuar**⁷, sipas së cilës, vlerat e kufirit të shkarkimeve në atmosferë të vendosura në lejet e dhëna për veprimtari të caktuara, mbështeten në teknologjinë më të mirë të disponueshme (TMD), në normat e çlirimeve si dhe në nevojën për të arritur SCM-në.

Megjithatë, për të zbatuar me efikasitet metodën e kombinuar, duhen të dhëna të mjaftueshme, të nxjerra nga monitorimet lidhur me çlirimet e gazeve në atmosferë dhe gjendjen e mjedisit, për të mundësuar vlerësimin sasior të lidhjes shkak-pasojë për nivelin e caktuar të ndotjes. Për pasojë, objektivat afatshkurtra të paraqitura në këtë strategji, përqëndrohen kryesisht në arritjen e pakësimeve të trysnive në mënyrë që të arrihet përputhja me standardet limit të shkarkimeve.

2.4.1.1. Cilësia e Ajrit

Në këtë sektor janë identifikuar katër qëllime kryesore. Dy prej tyre kanë lidhje me pakësimin afatshkurtër të ndotjes së mjedisit. Masat për të arritur këto pakësime janë specifikuar më poshtë. Dy qëllimet e mëtejshme janë kritike për vazhdimin e mbrojtjes së ajrit, dmth grumbullimi i të dhënave mbi cilësinë e ajrit të mjedisit dhe një sistem i planifikimit dhe kontrollit që do të sigurojë arritjen e objektivave të cilësisë së ajrit në një periudhë afatgjatë.

⁷ Shih Nenin 10 të Direktivës Europiane të Kuadrit për Ujin (2000/60/KE)

| Çështja | Qëllimet | Data e përbushjes së Objektivit |
|-------------|--|---------------------------------|
| Standardet | Të pakësohet me 50% numri i rasteve të mospërputhjes me objektivat e cilësisë së ajrit | 2009 |
| Standardet | Të zhidhen shkeljet e standardeve të cilësisë së ajrit të cilat janë dy herë më të larta se standarti. | 2009 |
| Monitorimi | Të zbatohet një sistem kombëtar i monitorimit të cilësisë së ajrit në përputhje me kërkesat e Komunitetit Evropian | 2014 |
| Planifikimi | Të krijohet një sistem i planifikimit të menaxhimit të cilësisë së ajrit në rang kombëtar dhe vendor. | 2009 |

Masat

Masat për të arritur qëllimet e specifikuar më sipër janë përmbledhur këtu:

CA1 Monitorimi i cilësisë së ajrit në përputhje me kërkesat e BE;

CA 1.1 Monitorimi i mjedisit në përputhje me kërkesat e BE në 6 qytete kryesore deri në vitin 2008

CA 1.2 Instalimi i impianteve fikse të monitorimit të shkarkimeve të burimeve të lejuar në përputhje me kërkesat e BE deri në 2011

CA 1.3 Kryerja e inventarit kombëtar të shkarkimeve në ajër në 2008

CA 1.4 Monitorim në të gjitha zonat urbane/industriale në 2011

CA 1.5 Krijimi i një rrjeti kombëtar të plotë monitorimi duke përfshirë stacionet rurale në 2014

Kostot e shoqëruara me monitorimin do të përballohen kryesisht nga sektori publik si dhe me kontributin e donatorëve.

CA 2 Kontrolli dhe ulja e nivelit të shkarkimeve të gazeve në ajër nga automjetet e motorizuara

CA 2.1 Përdorimi i karburanteve të standardeve të BE në të gjitha automjetet për pasagjerë në fund të 2009

CA 2.2 Testimi/Kontrolli efektiv i shkarkimeve të gjithë automjeteve në përputhje me standartet e BE-së në fund të 2008

Për të zbatuar këto masa duhet kërkuar një rritje e vogël e shpenzimit publik, por ndikimi ekonomik kryesor do të jetë për (i) prodhuesit vendas të karburanteve, të cilët nuk janë në gjendje të përballojnë standartet e karburanteve dhe (ii) për pronarët e automjeteve, të cilët do të paguajnë një çmim pak më të lartë për karburantet. Por kjo shtesë e fundit do të kompensohet nga rritjet në efikasitetin e automjeteve, që do të vijë si pasojë e përdorimit të një djegie më të mirë të naftës.

CA 3 Kontrolli dhe ulja e nivelit të shkarkimit të substancave ndotëse nga impiantet industriale

CA 3.1 Impiantet ekzistuese industriale – ulja e nivelit të shkarkimit për të gjitha impiantet deri në 2009

CA 3.2 Futja e sistemit të lejeve IPPC (Integrated Pollution Prevention Criteria – Kriteret e Integruara të Parandalimit të Ndotjes) në 2009

CA 3.3 Përputhja e të gjitha pajisjeve industriale me standartet e BE në 2014

Do të kërkohet një Përforsim i Agjencive Rajonale të Mjedisit, ashtu siç u përshkrua më sipër. Gjatë periudhës afatmesme dhe afatgjatë do të kërkohet një shpenzim i konsiderueshëm nga sektori publik.

CA 4 Kontrolli dhe ulja e nivelit të pluhurit që krijohet nga ndërtimet

CA 4.1 Futja në përdorim e kodit të praktikës së industrisë së ndërtimit në 2008

CA 4.2 Të gjitha kontratat e reja të punëve publike duhet të përfshijnë kërkesat e administrimit mjedisor në 2010

Kostot e vogla të shoqëruara me punimet e inspektimit të ndërtimeve dhe praktikave të punimeve të ndërtimeve të përmirësuara janë të pritshme, por këto nuk kanë gjasa të jenë të rëndësishme në krahasim me përfitimet përkatëse.

CA 5 Planifikimi i Menaxhimit të Cilësisë së Ajrit

Një sistem i menaxhimit të cilësisë së ajrit do të prezantohet nëpërmjet shqyrtimit të legjislacionit të cilësisë së ajrit. Kjo kërkon që autoritetet vendore, rajonale dhe kombëtare të vlerësojnë rezultatet e të dhënave të siguruar nga sistemi i monitorimit dhe të përcaktojnë masat më të përshtatshme për të adresuar rastet, ku bëhet fjalë për mospërputhjen me standardet e cilësisë së mjedisit.

Do të kërkohet gjithashtu staf ekspertësh shtojcë në MMPAU dhe duhet të sigurohet trainimi për stafin rajonal dhe vendor për përgatitjen e planit.

2.4.1.2. Ndryshimet Klimatike

Fokusi kryesor për këto çështje është përmirësimi i efikasitetit të energjisë në të gjithë sektorët me qëllim që të pakësohet nevoja për ndërprerje të energjisë dhe nivelin e shkarkimeve. Kërkohej gjithashtu një program i përbashkët i ndërgjegjësimit publik dhe i imponimit të standardeve përkatëse (siç janë ato për izolimin e ndërtesave).

Instrumenti më i fuqishëm për pakësimin e sasisë së gazeve që çlirohen, është integrimi i objektivit të pakësimit të gazeve të efektit serrë në procesin e vendim-marrjes në një sërë nivelesh:

- Qeveria – në veçanti strategjitë për energjinë, ekonominë dhe transportin duhet të përfshijnë hapa për të kufizuar çlirimin e gazeve në ajër;
- Industria dhe Tregtia – duhet të nxiten që të jenë efikase nga pikpamja e energjisë dhe të ulin nivelin e çlirimeve në ajër;
- Individët – duhet të binden që ta shohin efikasitetin e energjisë si kriter në veprimet dhe blerjet e tyre.

Është e nevojshme që këto masa të shoqërohen me ndryshime në kuadrin ligjor si dhe me futjen e instrumenteve ekonomike për të nxitur reduktimin e shkarkimeve serë dhe përdorimin e burimeve të rinovueshme të energjisë.

NK 1. Ndryshimi i bazës ligjore

NK 1.1. Kuadër ligjor për efikasitetin e energjisë në ndërtesat e reja në 2008

NK 1.2. Kuadër ligjor për efikasitetin e energjisë së paisjeve për të gjitha grupet kryesore të pajisjeve shtëpiake në 2010

NK 1.4. Ndryshim i ligjit për vendosjen e kushteve të efikasitetin e energjisë në lejet e dhëna për industrinë në 2008

NK 2. Vendosja e Stimujve Ekonomikë

NK 2.1. Vendosja e Taksës së Karbonit, të ardhurat e së cilës do t'i shkojnë Fondit të Mjedisit në 2008

NK 2.2. Krijimi i një skeme grantesh apo subvencioni për Efikasitetin e Energjisë në 2009

NK 2.4. Rishikimi i strategjive dhe politikave të vendosjes së çmimeve të energjisë me qëllim hartimin e një politike me bazë stimujt për vendosjen e çmimeve në 2008

NK 2.5. Botimi i parashikimeve për periudha afatmesme dhe afatgjata për çmimet e energjisë dhe këshillat për të gjithë sektorët që kanë të bëjnë me efikasitetin e energjisë në 2008

NK 3. Ulja e sasisë së gazeve të efektit serrë që çlirohen nga transporti dhe energjia

NK 3.1. Rishikim i Strategjisë së Transportit në përputhje me dispozitat e Vlerësimit Strategjik Mjedisor në 2008

- Përmirësimin e infrastrukturës së transportit rrugor
- Rritjen e pjesës së transportit publik për pasagjerë e mallra

NK 3.2. Futja e mjeteve të transportit me nivel të ulët të shkarkimit të gazeve në 2009

NK 3.4. Rishikimi i strategjisë për Sektorin e Energjisë në përputhje me dispozitat e Vlerësimit Strategjik Mjedisor për të mundësuar nxitjen e përdorimit të burimeve të rinovueshme të energjisë në 2008

- Energji e përftuar nga era
- Energjia hidrike
- Energjia diellore
- Energjia gjeotermale
- Energjia e biomasës etj

NK 4. Fushatë ndërgjegjësuere për uljen e sasisë së gazeve me efekt serrë

NK 4.1. Nxitje e efikasitetit të energjisë në industri në 2008

NK 4.2. Përmirësimi i izolimit termik dhe pakësimin e shpërdorimit të energjisë për sistemet e ngrohjes apo ftohjes nëpër shtëpi në 2009

NK 4.3. Nxitje e blerjes së paisjeve shtëpiake që harxhojnë pak energji në 2008

NK 4.4. Përmirësimi i efikasitetit të përgjithshëm të energjisë në shtëpi, përfshirë ndriçimin, sistemet e kontrollit të paisjeve për ngrohje apo ftohje në 2009

NK 4.5. Nxitje e përdorimit të sistemit me ngrohje diellore të ujit kundrejt kaldajave elektrike në familje në 2010

NK 4.6. Nxitjen e përdorimit të masave për efikasitetin e energjisë në sektorin e shërbimit tregtar në 2010

2.4.1.3. Menaxhimi i Mbeturinave

Në këtë sektor strategjia parashton objektivin e eliminimit të hedhjes së mbeturinave në vende të palejuara brenda vitit 2012, sigurimit të largimit të parrezikshëm dhe largimit të 50% të mbetjeve të ngurta të parrezikshme në vend-depozitime të kontrolluara brenda vitit 2010, përmes:

| Nr. | Çështja | Objektivi | Data e Përfundimit të Objektivit |
|-----|----------------------|---|----------------------------------|
| 1 | Mbetje të Rrezikshme | Vendgroposje e sigurt e 75% të prodhimit të mbeturinave të rrezikshme | 2009 |
| 3 | Mbeturina të Ngurta | Riciklim i 10% të mbeturinave urbane | 2009 |
| 4 | Mbeturina të Ngurta | Zhdukja e fenomenit të hedhjeve të parregullta dhe të shpërndara gjithandej të mbeturinave në vendet e paautorizuara | 2012 |
| 5 | Mbeturina të Ngurta | Përmirësim i kushteve në vendgroposjen e hedhjeve të mbeturinave të autorizuara përfshirë pakësimin e mbeturinave dhe parandalimin e zjarrit. | 2009 |
| 6 | Mbeturina të Ngurta | Hedhja e 50% e mbeturinave të ngurta jo të rrezikshme të kryhet në vendgroposjet e planifikuara | 2010 |

MM1 Përcaktimi i praktikave më të mira për menaxhimin e mbeturinave në periudhën afatmesme

Kjo do të detyrojë zhvillimin e një pakete dokumentesh orientuese për autoritetet vendore për planifikimin dhe operimin e grumbullimit të mbeturinave dhe shërbimeve të hedhjes – kjo duhet ndërmarrë bashkërisht me MMPAU dhe MPPTT.

Kërkesat shtese për stafin në MMPAU janë identifikuar në Tabelat më sipër.

MM2 Sistemi i planifikimit të menaxhimit të mbeturinave

Autoritetet vendore dhe rajonale do të detyrohen të përgatitin plane për menaxhimin e mbeturinave në përputhje me udhëzimet e praktikave më të mira (MM1) deri në 2008 dhe t'i zbatojnë këto plane deri më 2014.

Me qëllim që të arrihet kjo mund të kërkohen burime shtese në shumë bashki dhe administrata komunash.

MM3 Zbatim i projekteve prioritare për menaxhimin e mbeturinave – Faza 1

Mbi bazën e planeve ekzistuese të menaxhimit të mbeturinave dhe të studimeve të fizibilitetit për vendgroposjet rajonale, duhen bërë investime duke përdorur financime qeveritare dhe të donatorëve për të siguruar përfundimin e pesë vendgroposjeve rajonale deri në vitin 2012.

MM4 Zbatim i projekteve prioritare për menaxhimin e mbeturinave - Faza 2

Mbi bazën e planeve të menaxhimit të mbeturinave të planifikuara sipas MM 2 duhen identifikuar dhe zbatuar projekte prioritare të mëtejshme për të siguruar që vendgroposjet e planifikuara të jenë në dispozicion për hedhjen e mbeturinave bashkiake në të gjithë vendin në vitin 2014.

MM5 Menaxhimi i mbeturinave të rrezikshme

MM5.1 Vendorsja e Vendgroposjeve të Mbeturinave të Rrezikshme deri më 2009

MM5.2 Të dhëna të sakta dhe të besueshme për prodhimin e mbeturinave të rrezikshme dhe menaxhimi i tyre aktual deri më 2009

MM5.3 Plani Kombëtar i Menaxhimit të Mbeturinave të Rrezikshme deri më 2008.

Mbledhja e të dhënave dhe përgatitja e planit kombëtar do të kërkojë përforcimin e Agjencive Rajonale të Mjedisit dhe të MMPAU siç u diskutua më sipër.

2.4.1.4. Menaxhimi i Burimeve Ujore

Problemi më kritik aktual është ndotja e ujërave sipërfaqësorë që shkaktohet nga shkarkimi i ujërave të mbetura të patrajuara. Për pasojë, qëllimet kryesore lidhur me këtë çështje janë përcaktuar.

| Treguesit | 2009 | 2014 |
|--|-------------|-------------|
| Kanalizime të përmirësuara urbane: përqindja e popullsisë lidhur me rrjetin e kanaleve të ujërave të zeza | 75% | 85% |
| Trajtimi i ujërave të mbetura urbane përqindja e popullsisë e lidhur me pajisjet e trajtimit të ujërave të zeza që plotësojnë standardet bazë të trajtimit të UËËTD ??? | 25% | 50% |
| Kanalizime të Përmirësuara Rurale përqindja e popullsisë e lidhur me rrjetin e kanaleve të ujërave të zeza ose sistemet septike. | 55% | 65% |

MBU 1. Sistemet e menaxhimit të qendrueshëm dhe efikas të sektorit ujor

MBU 1.1. Ndërtim kapacitetesh të mëtejshme të autoriteteve vendore dhe Ndërmarrjet e Furnizimit me Ujë dhe Kanalizimet e Ujërave të Zeza

MBU 1.2. Kuadri Ligjor dhe Planifikues për menaxhimin e baseneve lumorë deri më 2007

MBU1.3. Sistem lejesh efektive për nxjerrjen e ujit dhe shkarkimet në ujë deri më 2009

Zbatimi i një sistemi efikas të lejeve do të kërkojë përforsimin e Agjencive Mjedisore Rajonale dhe MMPAU siç u përmënd më sipër.

MBU 2. Zbatimi i projekteve prioritare për grumbullimin dhe trajtimin e ujërave urbane – Faza 1

Mbi bazën e planeve ekzistuese dhe studimeve të fizibilitetit për projektet e ujërave urbane, duhen bërë investime duke përdorur financimin e qeverisë dhe donatorëve për të siguruar arritjen e një përqindjeje të lidhjes së kanaleve të zeza urbane prej 75% dhe trajtim të përshtatshëm për së paku 25% të të gjithë ujërave urbane të grumbulluara deri më 2010.

Kostot e investimeve për projektet janë detajuar me hollësi më poshtë.

MBU 3. Zbatimi i projekteve prioritare për menaxhimin e ujerave urbane – Faza 2

Mbi bazën e planeve të zhvilluara sipas MBU1 investimet e mësipërme duhen bërë duke shfrytëzuar financimet qeveritare dhe të donatorëve për të siguruar arritjen e një përqindjeje të lidhjes së kanaleve të zeza urbane prej 85% dhe trajtim të përshtatshëm për së paku 50% të të gjithë ujërave të mbetura të grumbulluara deri më 2014.

Kostot e investimeve për projektet janë dhënë me hollësi më poshtë.

MBU 4. Pakësimi në ndotjen e pikës së burimit për ujin sipërfaqësor

Pakësimi i ndotjeve të ujërave sipërfaqësore nga burime joubane përfshirë edhe njësitë përpunuese industriale dhe bujqësore do të pakësohen nëpërmjet zbatimit të lejeve të përmirësuar, inspektimit të shtuar dhe imponimit më të fortë të kërkesave ligjore.

Klauzolat e lejeve, inspektimit dhe të zbatimit kërkojnë përforsimin e Agjencive Rajonale Mjedisore dhe të MMPAU siç u përmënd më sipër.

MBU 5. Pakësimi i ndotjes në burime të përhapura të ujërave sipërfaqësore

MBU 5.1. Pakësimi i ndotjes në burimet e përhapura nga Bujqësia, nëpërmjet futjes dhe promovimit të një kodi të praktikave të mira bujqësore deri më 2009.

MBU 5.2. Pakësimi i ndotjes në burimet e përhapura nga Pyllëtaria, nëpërmjet futjes dhe promovimit të një kodi të praktikave të mira të pyllëtarisë dhe përfundimi dhe zbatimi i planeve të menaxhimit të pyjeve deri më 2009.

Të dy masat janë ndërsektorale – implikimet e burimeve nuk janë të specifikuara këtu.

MBU 6. Mbrojtja e ujërave nëntokësore

MBU 6.1. Baza ligjore të fuqishme për mbrojtjen e ujërave nëntokësore deri më 2007

MBU 6.2. Zbatimi i zonave të mbrojtura të ujërave nëntokësore deri më 2009

Futja e bazës ligjore nuk do të ketë implikime burimore. Zbatimi i zonave të mbrojtura të ujërave nëntokësore do të varet nga përforsimi i Agjencive Rajonale të Mjedisit..

MBU 7. Monitorimi i ujit

MBU 7.1. Monitorimi i ujërave sipërfaqësore mjedisore

MBU 7.2. Monitorimi i ujërave nëntokësore

Monitorimi i përmirësuar si i ujërave sipërfaqësore ashtu dhe i atyre nëntokësore kërkon sigurimin e të dhënave për planifikimin e menaxhimit të burimeve ujore dhe për prioritarizimin e investimeve për mbrojtjen e ujit.

2.4.1.5. Mbrojtja e Tokës

Mbrojtja e tokave konsiston në :

- MT1 - Uljen e nivelit të erozionit të tokës dhe dëmeve që vijnë prej tij;
- MT 2 - Mbrojtjen e tokave bujqësore në gjendje të mirë prodhuese dhe mjedisore;
- MT 3 - Uljen e nivelit të ndotjes së tokave;

Ulja e nivelit të erozionit është e lidhur ngushtësisht me praktikën e përdorimit të burimeve pyjore dhe kullotësore si dhe me praktikën bujqësore. Instrumenti kryesor për administrimin e pyjeve dhe zonave pyjore (në zona të larta malore) janë Planet për Administrimin e Pyjeve, të cilat duhet të trajtojnë:

- Prerjen e paligjshme të pyjeve dhe grumbujve pyjore për qëllime tregtie – kjo do të zgjidhet nëpërmjet masave kontrolluese dhe ndëshkuese për shkelësit e ligjit,
- Prerjen e paligjshme për dru zjarri – Planet duhet të identifikojnë zonat, ku sigurimi i burimeve alternative e të subvencionuara të lëndës djegëse, mund të përdoren për të ndihmuar komunitetet lokale që t'i japin fund kësaj praktike;
- Duhet të hartohen gjithashtu projektet e nevojshëm që lidhen me planet për stabilizimin e tokës që është e rrezikuar nga rrëshqitjet dhe projektet për rimbjelljen e pemëve – këto do të bëhen nëpërmjet një procesi të shpejtuar e të mbështetur nga Fondi i Mjedisit.

Në zonat e ulëta, ku prodhimi bujqësor është më intensiv, prezantimi dhe nxitja e aplikimit të “Kodit të Praktikës së Mirë Bujqësore” është e nevojshme për minimizimin e erozionit. Ky Kod do të mbulojë gjithashtu çështje të mirëmbajtjes së tokës dhe të përdorimit të inputeve agro-kimike. Bujqësia nuk është shkak i vetëm i erozionit në zonat e ulëta fushore dhe pyllëtarë nuk është i vetmi shkak në zonat e larta malore. Praktikën e ndërtimit, që përfshijnë ndërtime rrugësh dhe ndërtesash, çojnë gjithashtu në probleme erozioni, sidomos nëpërmjet projektimit dhe zbatimit të dobët të kërkesave të kullimit. Prandaj, do të duhen gjithashtu një sërë dokumentesh udhëzuese për t'i dhënë një zgjidhje këtyre çështjeve.

MT 1. Pakësimi i erozionit të brigjeve dhe shtrateve të lumenjve

MT 1.1. Vendim i Këshillit të Ministrave, me anë të të cilit vendoset për ndërtimin e brezave mbrojtës përgjatë lumenjve kryesorë – aktivitetet ndërtimore në brezat mbrojtës do të ndalohen ose do t'i nënshtrohen një kontrolli të rreptë.

MT 1.2. Udhëzim i Përbashkët ndër Ministerial, i cili ndalon dhënien e licencave të reja për nxjerrjen e zhavorrit nga shtratet e lumenjve, vetëm në rast se miratohet nga KKKU

MT 1.3. Fushatë masash për parandalimin e nxjerrjes së paligjshme të zhavorrit apo rërës nga shtretërit e lumenjve përfshirë vënien e gjobave, sekuestrimin dhe ndjekjen penale

MT 1.4. Hartimi i projekteve prioritare për rehabilitimin e shtretërve të lumenjve, projekte të cilët të paraqiten për shqyrtim në Fondin e Mjedisit.

MT 2. Pakësimi i erozionit në zonat e larta malore

MT 2.1. Hartimi i planeve prioritare për Administrimin e Pyjeve dhe Kullotave në zonat e larta malore.

MT 2.2. Udhëzime për Planet e thjeshtuara për Administrimin e Pyjeve (PAP) përfshirë ndalimin e prerjeve të paligjshme, rimbjelljet dhe masat për rehabilitimin e zonave.

MT 2.3. Inventarizimi i zonave më të prekura dhe caktimi i prioritetëve për aplikimin e sistemit të thjeshtuar të PAP.

MT 2.4. Hartimi në bashkëpunim i PAP-ve të thjeshtuar prioritare, për zonat me prioritet, përfshirë përgatitjen e qëllimeve të projektit për masat urgjente të rehabilitimit.

MT 3. Pakësimi i erozionit në zonat e ulëta fushore

MT 3.1. Përfshirja e masave për minimizimin e erozionit të tokës në Kodin e Praktikës së Mirë Bujqësore.

MT 3.2. Nxitja e masave që rekomandohen në KPMB në zonat më shumë të prekura.

MT 3.3. Inventarizimi i zonave shumë të prekura në rajonin fushor dhe caktimi i prioritetëve për përgatitjen dhe paraqitjen për miratim të projekteve për rehabilitimin e tyre.

2.4.1.6. Biodiversiteti

Ruajtja e biodiversitetit është një prej elementëve kyç të një zhvillimi të qëndrueshëm. Strategjia për Biodiversitetin dhe Plani i Veprimtimit (SBPV) të miratuar me 1999 përbëjnë dokumentin kryesor që përcakton qëllimet, objektivat dhe masat për administrimin e biodiversitetit në Shqipëri për periudhën 2000 – 2015. Ky

dokument gjen pasqyrim dhe në Strategjinë Ndërsektoriale të Mjedisit. Edhe pse është arritur progres i konsiderueshëm në zbatimin e Strategjia për Biodiversitetin ka ende disa veprime kyçe që nevojiten të ndërmerren në të ardhmen.

Miratimi i Strategjisë së Ligatinave përgatitur në kuadër të detyrimeve të vendit si palë e Konventës për ruajtjen e mjedisve ligatinore ose e njohur ndryshe si Konventa Ramsar.

Riorganizimi i Administratës së Zonave të Mbrojtura

| Problemi | Objektivi | Data e Synuar |
|-------------------------|--|----------------------|
| Zona të caktuara | Rritja e sipërfaqeve të zonave të përcaktuara si "Të Mbrojtura", për të siguruar që: <ul style="list-style-type: none"> ⇒ Ekosistemet e të gjitha tipeve janë të përfaqësuar në rrjetin e zonave të mbrojtura; ⇒ Rrjeti i këtyre zonave është koherent dhe mbështet objektivat e Planit të Veprimit të Llojeve në 10% të sipërfaqes së vendit ⇒ Të zbatohen në praktikë elemente të Rrjetit Ekologjik Pan-European kryesisht për zonat qendrore të tij. | 2009 |
| Zona të caktuara | Rritje e mëtejshme e sipërfaqes së zonave të mbrojtura në masën 15% të sipërfaqes së vendit duke i dhënë prioritet shpalljes së zonave të mbrojtura detare. | 2014 |
| Zona të caktuara | Përgatitja e planeve të administrimit për zonat e mbrojtura ekzistuese prioritare (Rezerva Strikt Natyrore, Parqet Kombetare dhe Monumentet e Natyrës) | 2011 |
| Zona të caktuara | Zbatimi i planeve të administrimit për Parqet Kombëtare ekzistuese | 2014 |
| Zona të caktuara | Përgatitja e Planeve të Veprimit të Llojeve për llojet e mbrojtura e të rrezikuara në mënyre kritike | 2009 |
| Në të gjithë territorin | Ulja e nivelit të shfrytëzimit të pa-autorizuar të specieve dhe e shfrytëzimit të autorizuar nëpërmjet rishikimit të kriterëve për zonat e gjuetisë, për llojet që janë objekt gjuetie si dhe kuotat e vjeljes së këtyre llojeve në përputhje me parimin e zhvillimit të qëndrueshëm dhe duke rreptuar ekuilibrat mjedisore. | 2009 |
| Në të gjithë territorin | Përditësimi i Strategjisë së Biodiversitetit dhe Planit të Veprimit | 2009 |
| Ne te gjithë territorin | Miratimi i Strategjisë së Ligatinave përgatitur në kuadër të detyrimeve të vendit si palë e Konventës për ruajtjen e mjedisve ligatinore ose e njohur ndryshe si Konventa Ramsar. | 2008 |
| Zona te caktuara | Kryerja në vazhdimësi e Monitorimit te Biodiversitetit | 2007-2014 |
| Ne te gjithë territorin | Krijimi i nje autoriteti administrativ per kontrollin e Organizmave te Modifikuara Gjenetikisht dhe Vleresimin e Rrezikut si dhe hartimi i kuadrit ligjor perkates | 2009-2014 |

Arritja e këtyre qëllimeve do të kërkojë një rritje të dukëshme të nivelit të resurseve në shërbim të realizimit të planit të administrimit dhe imponimit të zbatimit të ligjit. Disa burime shtesë janë identifikuar në Tabelën e mësipërme, por në të ardhmen do të kërkohej një forcim i mëtejshëm i nivelit të administrimit të zonave të mbrojtura nepermjet Krijimit te Administrates se specializuar per Zonat e Mbrojtura.

2.4.2. Menaxhimi i Perdoritimit te Territorit

Këto çështje janë me rëndësi kritike për menaxhimin e mjedisit. Këtu lindin dy çështje kryesore:

- Planifikimi i Shfrytëzimit të Tokës (Planifikimi Hapësinor)
- Imponimi dhe kontrollet

Masat që po ndërmerren nga Ministria e PPTT për të reformuar sistemin e planifikimit hapësinor mbështeten plotësisht nga MMPAU. MMPAU do të punojë me MPPTT për të siguruar orientimin e autoriteteve vendore për integrimin e konsideratave mjedisore në planet e reja të shfrytëzimit të tokës. Planet e menaxhimit të shfrytëzimit të tokës (planet hapësinore) duhet t'i nënshtrohen masave për vlerësimin strategjik mjedisor: kjo do të kërkojë burime shtojcë në MMPAU për të monitoruar zbatimin e këtyre masave.

| Çështja | Objektivi | Data e Përfundimit të Objektivit |
|---------------------------------|--|----------------------------------|
| Zhvillimi Ilegal | Më pak se 10% e aktivitetit ndërtimor kryhet pa lejet e kërkuara | 2008 |
| Zhvillimet Ekzistuese Informale | Rregullim 50% i zhvillimeve informale ekzistuese. | 2010 |
| Planet Hapësinore Vendore | Planet vendore i nënshtrohen vlerësimit mjedisor dhe përfshijnë edhe konsideratat mjedisore. | 2009 |

2.4.3. Dëmi Mjedisor

Termi “dëm mjedisor” përdoret në formën më të zakonshme të tij dhe pikërisht ndotjes së mjedisit me substanca me përmbajtje të lartë toksike. Këto zona quhen ndryshe edhe “pika të nxehta”. Burimet kryesore të këtij dëmi mjedisor janë aktivitetet e braktitura industriale që përfshijnë:

- Minierat – të qymyrit dhe të mineraleve nga nëntoka;
- Nxjerrja nga nëntoka të naftës, gazit etj;
- Gurorët – nxjerrja e mineraleve nga sipërfaqja e tokës;
- Fabrikat ose uzinat e përpunimit;
- Vendet e grumbullimit të plehrave përfshirë vendin e hedhjes së mbetjeve nga fabrikat, depozitime të mineraleve të mbetur nga punimet minerare dhe të ngjashme me ta.

Në mënyrë të përmbledhur hapat që duhen ndërmarrë për riparimin e çfarëdoq vendi që ka pësuar dëm mjedisor përfshijnë :

- Analizën e shtrirjes dhe natyrës së problemit – llogaritja e riskut
- Shqyrtimin e alternativave që çojnë në përzgjedhjen e metodës së duhur – vlerësimi i alternativave
- Hartimin e detajuar i projektit – përgatitja për programin e pastrimit
- Lidhjen e kontratës dhe zbatimin i saj – pastrim

Disa prej këtyre hapave tashmë janë ndërmarrë për sa i përket “pikave të nxehta” por disa vatra të tjera mbeten ende të papërfshira.

| Çështja | Objektivi | Data e Përfundimit të Objektivit |
|--------------|--|----------------------------------|
| Mundshmëria | Përgatitja e Studimit të Fizibilitetit dhe Dosjet e Projektit për të gjitha Hot-Spot-et. | 2009 |
| Rehabilitimi | Realizimi i rehabilitimit të mbi 40% të tokave/zonave të kontaminuara | 2010 |

2.4.4. Administrimi dhe zhvillimi i qëndrueshëm i burimeve pyjore dhe kullimore

Menaxhimi dhe zhvillimi i qëndrueshëm e shumëfunksional të burimeve pyjore dhe kullimore është një domosdoshmëri sepse pyjet dhe kullotat përbëjnë një trashëgimi me vlera për Shqipërinë. Kjo trashëgimi

duhet të mbrohet dhe të qeveriset në mënyrë të tillë që të mundesojë një zhvillim më të madh ekonomik në të ardhmen, pa prishur ekuilibrat biologjike natyrore dhe duke kontribuar në uljen e nivelit të varfërisë.

Administrimi duhet të synojë një qeverisje të qëndrueshme të burimeve pyjore e kullimore, ndarje të drejtë të perfitimeve dhe dobive që vijnë nga mbrojtja dhe përdorimi i burimeve natyrore, pyjore e kullimore dhe rimëkëmbje të integritetit ekologjik të pyjeve e kullotave në vend.

Administrimi do të realizohet nëpërmes zbrërthimit të objektivave në masat e mëposhtëme:

AQP 1. Mbrojtja dhe rehabilitimi i vazhdueshëm i pyjeve

AQP 1.1. Konservimi i pyjeve nëpërmjet reduktimit dhe ndërprerjes së prerjeve ilegale.

AQP 1.2. Ruajtja dhe rehabilitimi i ekosistemeve pyjore e kullimore të dëmtuara e në degradim nëpërmjet prerjeve kulturele, ripyllëzimit të sipërfaqeve të pa ripërtërira, pyllëzimit të sipërfaqeve të zhveshura me lloje pionere dhe rehabilitimit të kullotave me mbjellje foragjere e drusore.

AQP 1.3. Krijimi i disa ekonomive shtetërore me cungishte të rregullta lisi.

AQP 2. Organizimi i një kadastrë pyjore moderne si bazë për ruajtjen e tërësisë së fondit pyjor.

AQP 2.1. Organizimi i një kadastrë pyjore moderne, e cila të dokumentojë dhe azhurnojë pasurinë pyjore jo vetëm si sipërfaqe e volum, por edhe si vlerë e pronësi në të gjitha nivelet e administrimit.

AQP 2.2. Pajisja e sektori i kadastrës me të gjithë teknikën moderne të fushës si GIS, remote sensing etj.

AQP 3. Ruajtja e natyrës dhe promovimi i ekoturizmit.

AQP 3.1. Hartimi i nje plani kombëtar për zhvillimin e turizmit në pyje e kullota si dhe në disa kategori zonash të mbrojtura dhe fillimi i zbatimit të tij.

AQP 3.2. Pjesmarrja e qeverise per mbeshtetjen dhe zhvillimin e infrastrukturës, kreditimit dhe turizmit privat nëpërmjet dhënies me koncension të pyjeve dhe kullotave për qëllime shlodhëse.

AQP 3.3. Rritja e kapaciteteve pritëse për ekoturizmin nëpërmjet investimeve në shtëpitë model të zonave rurale, Trainimi i guidave turistike

AQP 4. Nxitja e përdorimit të qëndrueshëm dhe multifunksional të burimeve pyjore dhe kullimore.

AQP 4.1. Promovimi i funksioneve sociale dhe mbrojtëse të pyjeve dhe kullotave.

AQP 4.2. Promovimi i potencialit prodhues për prodhimet jo drusore.

AQP 4.3. Studimi dhe percaktimi i gjëndjes, sistemeve të përdorimit, administrimit të qëndrueshëm të integruar e multifunksional të kullotave.

AQP 4.4. Organizimi i punës për administrimin dhe vlerësimin racional të kullotave.

AQP 5. Inkurajimi i aktiviteteve private

AQP 5.1. Kryerja e punimeve dhe shërbimeve në pyje e kullota shtetërore nga firma të specializuara për kryerjen e aktiviteteve prodhuese dhe shërbimeve në pyje dhe kullota.

AQP 5.2. Liberalizim i tarifave të shitjes së lëndës industriale të drurit dhe të druve të zjarrit që rezultojnë nga pyjet prodhues shtetërore. Ato t'i binden ligjeve të kërkesë-ofertës.

AQP 5.3. Vjelja e një taksë për shërbimin që pyjet kryejnë në mbrojtje të baseneve ujëmbledhëse të hidrocentraleve dhe ujit të pijshëm për luftën kundër erozionit dhe përmirësimin e pyjeve ekzistues.

AQP 5.4. Nxitja e krijimit të njësisve prodhuese 500-1000 hektarëshe duke i dhënë në përdorim afatgjatë për përdorim silvopastoral.

AQP 5.5. Zhvillimi në perspektive i industrisë së drurit në Shqipëri.

AQP 5.6. Dhënia në përdorim e tokave me bimësi pyjore për afate të gjata kohore me qëllim zhvillimin e gjuetisë

AQP 5.7. Dhënia në përdorim vetëm për qëllime pyllëzimi të tokave të refuzuara dhe të erodura.

AQP 6. Vazhdimi i transferimit të së drejtës së përdorimit/pronësisë të pyjeve dhe kullotave tek pushteti vendor.

AQP 6.1. Vazhdimi i transferimit të së drejtës së përdorimit/pronësisë të pyjeve dhe kullotave tek pushteti vendor, duke rritur numrin e familjeve që përfitojnë nga produktet e pyllit.

AQP 6.2. Plotësimi i nevojave të popullsisë rurale me dru zjari e lëndë ndërtimi.

AQP 6.3. Përcaktimi i kapacitetit mbajtës në blegtori i pyjeve komunalë dhe organizimi i ekonomive pyjore për qëllime kullotjeje dhe prodhim gjethi.

AQP 6.4. Permirësimi i kuadrit ligjor veçanërisht në funksion të përfshirjes aktive në menaxhimin e pyjeve dhe kullotave të përdoruesve lokalë dhe vendore

AQP 7. Organizimi i shërbimit këshillimor dhe administratës pyjore të komunave.

AQP 7.1. Zhvillimi i shërbimit këshillimor pranë Shërbimit Pyjor Shqiptar

AQP 7.2. Zhvillimi i programeve të ndërgjegjësimit për aktorët dhe komunitetet lokale

AQP 7.3. Forcimi i kapaciteteve të organeve vendore për menaxhimin e pyjeve dhe kullotave.

AQP 7.4. Krijimi i administratës së pyjeve komunalë në varësi nga pushteti vendor

AQP 8. Vazhdimi i reformës institucionale me qëllim krijimin e strukturave sa më efektive dhe të përshtatëshme në qëndër dhe në bazë.

AQP 8.1. Krijimi i Drejtorive Pyjore Rajonale

AQP 8.2. Fuqizimi i institucioneve përgjegjëse shtetërore

AQP 8.3. Ndarja e funksioneve kontrolluese nga ato menaxhuese në pyje dhe kullota

AQP 8.4. Rritja e efektivitetit të policisë së shërbimit pyjor.

AQP 8.5. Përsosja e strukturës së administratës pyjore, duke e lehtësuar e bërë atë më të zhdërvjellët dhe duke e afruar sa më shumë me bazën.

2.4.5. Administrimi i qëndrueshëm i burimeve peshkore

Sektori i peshkimit është një nga sektorët e rëndësishëm të ekonomisë shqiptare me një numër të lartë të ardhurash dhe të punësuarish. Si i tillë ai meriton vëmendjen e politikave të qeverisë me qëllim mbështetjen e mëtejshme dhe zhvillimin mbi bazën e qëndrueshmërisë së shfrytëzimit të resurseve peshkore.

Qëllimi i ndërhyrjeve të propozuara më poshtë është sigurimi i rendimenteve më të larta të peshkimit, uljen e presionit mbi fundet bregdetare dhe diversifikim e peshkimit në thellësi më të mëdha dhe në forma të tjera përveç tratave fundore.

Investimi më i rëndësishëm për modernizimin e flotës, nevojitet të bëhet në ndërtimin e anijeve të reja të peshkimit duke përfshirë motoflugat e deri anijet me gjatësi deri mbi 25 m dhe fuqi në aks mbi 500 hp. Anijet e vogla, do të zhvillojnë veprimtari peshkimi me mjete selektive në bregdetin e afërt duke e kombinuar atë edhe me ekoturizmin dhe peshkimin sportiv ndërsa anijet e mëdha do të shërbejnë për të zhvilluar gjueti peshkimi në ujera më të thella dhe kryesisht jashtë zones së 12 miljeve, në ujera ndërkombetare në Adriatik dhe Mesdhe.

Parashikohet që prodhimi (zënie peshku dhe molusqesh) në periudhën afatshkurtër (viti 2009) të arrijë në 6500 ton, në periudhën afatmesme (viti 2013) 15300 ton dhe në periudhën afatgjatë (viti 2015) 34 000 ton.

Në peshkimin bregdetar artizanal synimet për rritjen e prodhimit në zbatim të objektivave janë në afatshkurtër 1000 ton, afatmesëm 2500 ton dhe në afatgjatë 3500 ton.

Ndërsa peshkimi në ujërat e brendshme synon të arrijë nga 650 ton në 800 ton për periudhën afatshkurtër, 1000 ton në afatmesëm dhe 1300 ton në periudhën afatgjatë.

Nga peshkimi në ujërat e veprave hidroenergjetike pritet të kapen nivelet e mëparshme prej 3500 kv ose 350 ton.

Me masat që do të merren për përmirësimin e peshkimit në lagunat bregdetare, zëniet synohet të kapin nivelin e 6000-6500 kv ose 650 ton.

AQPe 1. Shtimi, ristrukturimi dhe modernizimi i flotës së peshkimit

AQPe 1.1. Shtimi i numrit të anijeve të reja, moderne kryesisht 22-25 dhe deri në 30 metra dhe fuqi motorike mbi 400 - 500 Hp si dhe modernizimi i një pjese të flotës së peshkimit.

AQPe 1.2. Diversifikimi i flotës së peshkimit në format alternative të peshkimit përfshirë peshkimin pelagjik, me rrethim, selektiv me rrjeta, grepa, parangalle etj,

AQPe 1.3. Lehtësimi i procedurave për përfshirjen e specialistëve të huaj në peshkimin detar.

AQPe 2. Ristrukturimi i plotë i infrastrukturës portuale dhe qendrave të peshkimit

AQPe 2.1. Ndërtimi i portit të ri të peshkimit në Durrës, zgjerimi i porteve egzistues dhe ndërtimi i bankinave të ankostimit të anijeve të peshkimit në Vlorë, Sarandë dhe Shëngjin,

AQPe 2.2. Ngritja e infrastrukturave të riparimit, mirëmbajtjes të anijeve të peshkimit, përmirësimit cilësor të gamës së shërbimeve në të katër portet e vëndit,

AQPe 2.3. Ndërtimi i tregjeve me shumicë në portet e peshkimit me qëllim rritjen e cilësisë së prodhimit, vlerës së prodhimit, luftës ndaj tregut informal dhe rritjen e shkallës së konkurrencës,

AQPe 2.4. Ndërtimi i qendrave të grumbullimit të peshkut pranë liqeneve kryesore për rritjen e kushteve higjieno-sanitare të produkteve peshkore.

Masat e mësipërme do të sjellin rritjen e tregueseve të gadishmërisë teknike dhe të shfrytëzimit në peshkim të flotës, rritjen e ndjeshme të zënies së peshkut dhe uljen e kostove të prodhimit për ta bërë sektorin konkurrues në tregun rajonal. Përtëritja e flotës së peshkimit do të përballohet nga tre burime kryesore financimi: (i) investimet private, (ii) donatore si dhe (iii) mbështetje nga buxheti i shtetit.

AQPe 3. Zhvillimi i akuakulturës si një sektor i rëndësishëm dhe perspektiv për ekonominë vëndase

AQPe 3.1. Krijimi i qendrave të reja të akuakulturës, kryesisht në veri të vëndit

AQPe 3.2. Rritja e numrit të koshave notues në det,

AQPe 3.3. Rritja e shkallës së kontrollit mbi zbatimin e masave sanitare – veterinare me qëllim garantimin e produktit për tregun vendas dhe atë Evropian

AQPe 3.4. Nxjerrja nga informaliteti i ekonomive egzistuese dhe lehtësimi i procedurave të legalizimit;

AQPe 3.5. Rritja e prodhimit të rasateve në vend si dhe të furnizimit me ushqime si faktorë kufizues në zhvillimin e këtij aktiviteti.

AQPe 3.6. Ripopullimi me rasate peshqish i ujëmbledhësve të bujqësisë dhe liqeneve të mëdhenj artificialë

Vendi ynë ka kushte për shumëfishimin e prodhimit në marikulturë, në të gjitha llojet e aktiviteteve. Në keto kushte masat a mesiperme synojnë dyfishimin e rendimentit në impiantet ekzistuese. Me masat që do të merren është e mundur një shfrytëzim afatshkurtër 4,000 kv peshk, 10,000 kv midhje dhe 100 kv karkalec. Në afatmesëm synohet zënia e 30,000 kv peshk, 20,000 kv midhje dhe 200 kv karkalec ndërsa në afatgjatë 45,000 kv peshk (nga të cilët 8,000 kv në tokë), 40,000 kv midhje dhe 500 kv karkalec.

Përsa i takon zhvillimit të troftikulturës fillimisht (afat-shkurtër) do të synohet stabilizimi i prodhimit në ekonominë ekzistuese. Në periudhën afatmesëm synohet ndërtimi i ekonomive në qarqet Kukës, Dibër, Shkodër, Lezhë me një kapacitet prodhues prej 10.000 kv ndërsa në afatgjatë synohet që prodhimi në shkallë vëndi të arrijë në 20.000 kv.

AQPe 4. Mbështetja e industrisë përpunuese dhe marketingut të produkteve peshkore

AQPe 4.1. Rritja e përpunimit të produkteve peshkore vendase për tregun shqiptar dhe atë Evropian,

AQPe 4.2. Lehtësimi i procedurave doganore për importin e produkteve peshkore që përdoren si lëndë e parë për industrinë përpunuese,

AQPe 4.3. Mbështetja e ndërmarrjeve përpunuese në drejtim të rritjes së punësimit,

AQPe 4.4. Rritja e konsumimit të produkteve peshkore të përpunuara ose jo në Shqipëri,

AQPe 4.5. Rritja e shkallës së kontrollit veterinaro–shëndetësor për produktet e peshkut që nga prodhuesi deri te produkti i gatshëm.

Bazuar në masat e mësipërme synohet që industria përpunuese në periudhën afatshkurtër të kapë nivelet 4000 ton peshk të përpunuar dhe të punësojë mbi 2000 punonjës, në afatmesëm të prodhojë 6000 ton produkte me një punësim prej 3000 punonjësish dhe në afatgjatë të prodhojë mbi 10 000 ton me një fuqi puntore që i kalon të 8000 punonjësit.

Në nivelin e marketingut synohet që në afatshkurtër të ngrihen tregjet në Durres dhe Shëngjin dhe qendrat e peshkimit në ujërat e brëndshme. Në afatmesëm synohet ngritja e tregut në Vlorë dhe Sarandë ndërsa në afatgjatë objektivi është konsolidimi i tregjeve të krijuara.

Gjithashtu synohet shtimi i konsumit të peshkut për frymë në 4.5 kg/frymë në periudhe afatshkurtër, 9 kg/frymë në afatmesëm dhe 15 kg/fryme në periudhën afatgjatë.

AQPE 5. Menaxhimi i rezervave të përbashkëta peshkore, peshkimit të përbashkët dhe marrëdhëniet ndërkombëtare

AQPe 5.1. Hartimi dhe zbatimi i planeve të menaxhimit të peshkimit për zonat kryesore të peshkimit, përfshirë mekanizmat e monitorimit.

AQPe 5.2. Aplikimi i një peshkimi të rregulluar me qëllim që të shmangë rrezikun e konfliktit ndërmjet formave të ndryshme të peshkimit dhe veçanërisht peshkimit profesional me atë artizanal.

AQPe 5.3. Parandalimi ose eliminimi i mbipeshkimit, me qëllim që të inkurajojë kushtë të favorshme ekonomike për të nxitur peshkimin e përgjegjshëm.

AQPe 5.4. Sigurimi dhe mbështetja e mundësive alternative të të ardhurave nga turizmi dhe akuakultura për të krijuar mundësi diversifikimi të ardhurash në komunitetet e peshkimit ku peshkimi është i paqëndrueshëm.

AQPe 6. Kërkim shkencor modern dhe i aftë të vlerësojë gjendjen e rezervave peshkore për hartimin e politikave të sakta menaxhuese

AQPe 6.1. Një kërkim shkencor sipas nevojave të sektorit dhe në shërbim të tij,

AQPe 6.2. Zbatimi i sistemeve të përshtatshme dhe efektive për grumbullimin, analizimin, rregjistrimin dhe paraqitjen e të dhënave për sektorin e peshkimit në mënyrë që të mundësohet përdorimi i tyre për planifikimin e peshkimit,

AQPe 6.3. Nxitja e studimeve ekonomike të kostove, përfitimeve dhe të mundësive alternative të menaxhimit për një peshkim të përgjegjshëm,

AQPe 6.4. Fuqizimi i kërkimit në peshkim dhe akuakulturë, për të mbështetur përcaktimin e statusit të rezervave peshkore

AQPE 7.1. Respektimi dhe zbatimi i ligjit

AQPe 7.2. Ngritja dhe funksionimi e një strukture profesionalisht të aftë dhe të përgjegjshme për garantimin e aplikimit korrekt të ligjit të peshkimit dhe mekanizmave që garantojnë funksionimin e MKS (Monitorim Kontroll Survejimit) në të gjitha kategoritë e peshkimit në Shqipëri

AQPe 7.3. Ndërtimi i një skemë funksionale bashkepunimi te MMPAU me strukturat e tjera shtetërore si dhe Organizatave të Menaxhimit të Peshkimit (OMP) duke skicuar qartë rolet në luftën kundër peshkimit të Paligjshëm, Parregullt dhe të Paraportuar për një menaxhim të përgjegjshëm të peshkimit

AQPe 7.4. Sigurimi i një mbështetje financiare për të garantuar infrastrukturën e duhur për krijimin dhe funksionimin e instrumentave të MCS dhe luftës kundër Peshkimit të Paligjshëm te Parregullt dhe të pa raportuar.

AQPe 7.5. Garantimi i një përmirësimi të vazhdueshëm ligjor konform standarteve dhe direktivave të BE, një bashkëpunim harmonik rajonal dhe ndërkombëtar si dhe informimin e vazhdueshëm ligjor për të gjithë administratën dhe komunitetin e peshkimit.

AQPe 7.6. Trainim i OMP-ve për një fuqizim të rolit të tyre në zbatimin e ligjshmërisë në sektorin e peshkimit.

Synimet tona në respektim të kuarit ligjor për peshkimin janë regjistrimi i gjithë subjekteve të peshkimit, regjistrimi i peshkatarëve, markimi i anijeve, barkave dhe mjeteve të peshkimit, inspektim/kontrolli, raportimi prodhimit në një bazë statistikore të besueshme dhe përpunimi i të dhënave për furnizimin e ploitikës me indikatorë të saktë të zhvillimit dhe kontrollit të sektorit.

3. Politikat

Qëllim i Politikave është të ndihmojnë në arritjen e qëllimeve dhe objektivave të strategjisë. Një menexhim i duhur mjedisor kërkon praktika të matura zhvillimi nga të gjithë nivelet e qeverisjes përfshirë atë qendrore, rajonale dhe lokale. Për këtë duhet:

- vendimmarrësit qendrorë të kuptojnë çështjet mjedisore dhe të integrojnë parimet mjedisore në politikat dhe sistemet e tyre të administrimit,
- një kuadër ligjor i plotë
- mekanizma efektive për zbatimin dhe imponimin e politikave dhe të ligjit, përfshirë proceset e imponimit, instrumentet ekonomike dhe planifikimin financia.
- mbështetje e vazhdueshme e edukimit, trajnimit dhe informimit mjedisor,
- mjetet e vlerësimit të efektivitetit të strategjisë dhe masave të saj nëpërmjet monitorimit dhe raportimit,
- Investim si një pjesë thelbësore që shndrohet në një mjet efektiv nëse menaxhohet me mençuri

| Ref | Çështja | Mënyra e Zgjidhjes |
|-------|--|---|
| 3.1.1 | Integrimi Çështjet mjedisore nuk janë zgjidhur siç duhet në strategjitë sektoriale dhe në procesin e zhvillimit në përgjithësi | Proçese të përforcuara komunikimi dhe konsultimi ndër-institucional në të gjitha nivelet e punës; mekanizma më të mirë të konsultimit të jashtëm; një aplikim zyrtar të vlerësimit strategjik mjedisor; një udhëzim specifik të përgjithshëm dhe sektorial të ministrive dhe autoriteteve lokale mbi Vlerësimin Strategjik Mjedisor (VSM-në). |
| 3.1.2 | Ligji për mjedisin – rishikimi, përshtatja e tij në përputhje me kushtet dhe kërkesat e Komunitetit Europian dhe zbatimi i tij. Legjislacioni aktual ka dobësi të mëdha strukturore. | Të ruhet strategjia e integruar e legjislacionit ekzistues, por të ndryshohen çështjet kryesore, për të siguruar lidhje logjike dhe mundësi reale për t'u zbatuar. |
| 3.1.3 | Përgatitja dhe dhënia e lejeve Lejet janë të paqarta dhe të pasakta | Të rishikohen strukturat e lejeve në mënyrë që, paralelisht me reformën legjislative, të aplikohen kushte që detyrojnë zbatimin e ligjit. |
| 3.1.4 | Verifikimi dhe Inspektimi | Të përmirësohen procedurat, kapaciteti dhe ekspertiza e organeve të inspektimit |
| 3.1.5 | Zbatimi i ligjit dhe apelimet | Të zbatohen procedurat e reformuara të ushtrimit të ligjit duke patur si qëllim vjeljen/mbledhjen e plotë të taksave dhe gjobave Të përcaktohet një itinerar më i thjeshtë administrativ për sa i përket apelimeve pa qenë nevoja për procedime gjyqësore |
| 3.1.6 | Përforcimi i sistemeve monitoruese | Të zhvillohen projektet aktuale në mënyrë që të krijohet një sistem që do të përmbushë nevojat e <i>acquis</i> dhe të Agjencisë Europiane të Mjedisit. |
| 3.1.7 | Investimi në infrastrukturën komunale dhe fondi për mjedisin | Të përcaktohet Fondi për mjedisin dhe dispozitat përkatëse në mënyrë që të mbështeten autoritetet lokale në thithjen e fondeve të nevojshme për infrastrukturën bazë të mjedisit |
| 3.1.8 | Nevojat për forcimin e kapacitetit institucional dhe plotësimin e personelit | Të përcaktohen dhe zbatohen strukturat e përshtatshme të administrimit, të shtohet personeli. Të përforcohet inspektorati dhe pajisjet e kontrollit, të hartohen planet e inspektimit, të identifikohen |

| | | |
|--------|------------------------------------|--|
| | | procedurat reale të zbatimit |
| 3.1.9 | Administrimi dhe Raportimi | Të krijohen strukturat e një niveli të lartë monitorimi dhe raportimi në mënyrë që të mbështetet bashkëpunimi dhe bashkërendimi ndër-institucional |
| 3.1.10 | Informacioni dhe Komunikimi | Të hartohet një Sistem i Administrimit të Informacionit Mjedisor (SAIM) dhe të zbatohet Strategjia e Komunikimit. |

4. Implikimet e Burimit

Masat buxhetore për Ministrinë e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave gjenden në instruksionin e punës për përgatitjen e strategjisë. Shifrat tregojnë ndryshimet pasuese buxhetore në periudhën afatshkurtër:

| | | | | |
|---|---------|---------|---------|---------|
| Përqindja e rritjes së shpenzimeve | | 18.30% | 10.20% | 9.90% |
| | 2006 | 2007 | 2008 | 2009 |
| Tavani total i shpenzimeve | 157,199 | 186,016 | 205,020 | 225,241 |
| Ministria e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave | 1,544 | 1,672 | 1,835 | 1,985 |
| Shpenzimet e MMPAU, si një përqindje e tavanit total të shpenzimeve | 0.98% | 0.90% | 0.90% | 0.88% |
| Shkalla efektive e rritjes së shpenzimeve për MMPAU | | 8% | 10% | 8% |

Ndonëse niveli i shpenzimeve po rritet, në sajë të të ardhurave në rritje të qeverisë, proporcioni që harxhohet për Mjedisin, Pyjet dhe Administrimin e Ujërave është në rënie. Si e tillë, përqindja e rritjes së shpenzimeve për Ministrinë është më e ulët sesa përqindja e rritjes të shpenzimeve tavan.

Strategjia e përdorimit për shpenzimet e shtuara është të shtohet numri i stafit në Ministrinë qendrore dhe e stafit në mbështetje të institucioneve në përputhje me prioritetet e shpallura në PKPL dhe në PZMSA. Sidoqoftë, një rritje prej 8% në stafin e Ministrisë qendrore në sektorin e Mjedisit shpie në shtimin e 7 vendeve, plus një shtim prej rreth 6 vendeve në institucionet mbështetëse dmth. një total prej 13 krahasuar me 21 të shpallur në PKPL.

Numri i parashikuar i stafit të mundshëm mbi bazën e buxhetit të deklaruar vlerësohet të jetë:

| | 2006 | 2007 | 2008 | 2009 |
|------------|------|------|------|------|
| Qëndror | 92 | 100 | 109 | 118 |
| Mbështetës | 65 | 70 | 77 | 84 |
| Totali | 157 | 170 | 187 | 202 |

Ndërkohë nevoja e parashikuar për staf me qëllim që të ndërmerret transpozimi dhe përmirësimi i disa prej elementeve të administrimit të mbrojtjes së natyrës vlerësohet të jetë:

| | 2006 | 2007 | 2008 | 2009 |
|------------|------|------|------|------|
| Qëndror | 92 | 105 | 117 | 120 |
| Mbështetës | 65 | 73 | 75 | 77 |
| Totali | 157 | 178 | 192 | 197 |

Krahasimi i këtyre shifrave flet fillimisht për mungesë në staf, por në një periudhë të shkurtër është plotësisht e mundur që stafi të plotësohet me burime, sidomos përse i takon sektorëve të transpozimit të legjislacionit. Megjithatë, transpozimi është vetëm një element dhe zakonisht më pak i kushtueshmi në arritjen e përputhshmërisë me legjislacionin e Komunitetit Europian në fushën e mjedisit. Përveç transpozimit kërkohet dhe zbatimi e imponimi i kuadrit ligjor të transpozuar.

Përmirësimi i zbatimit/imponimit të ligjit dhe inspektimi i përmirësuar janë gjithashtu jetik për të siguruar që kuadri ligjor i tranpozuar është në përputhje të plotë me atë të BE-së. Pa siguruar këto klauzola ligjet do t'i shërbejnë vetëm një qëllimi të kufizuar. Sigurimi i klauzolave të mësipërme kërkon përforsimin e domosdoshëm të Agjencive Rajonale të Mjedisit në mënyrë që ato të mund të ndërmarrin funksionet e dhënies së lejeve, inspektimit dhe imponimit. Kjo nevojë nuk është marrë parasysh në shifrat e dhëna menjëherë më sipër ndërkohë që kryerja e një roli efikas nga Agjencitë Rajonale të Mjedisit do të kërkonte afro 120 të punësuar. Sipas skenarit aktual niveli i stafit do të mbetet në 40.

4.1. Implikimet e Burimeve për Financimin e Investimeve në Infrastrukturën Mjedisore

Nevojat e Investimeve

Siç është përshkruar më sipër, nevojitet një program investimesh afatgjatë në sektorin publik për të trajtuar:

- Furnizimin me ujë të pijshëm – i besueshëm, i mjaftueshëm dhe i një cilësie të përshtatshme,
- Mbledhjen e Ujërave të Mbetura – kanalizime në të gjitha qytezat me një popullsi më të madhe se 2000 banorë,
- Trajtimin e Ujërave të Mbetura – trajtimi dytësor i ujërave të mbetura të mbledhura për të gjithë qytetet,
- Mbeturinat e Ngurta – grumbullim, riciklim dhe groposje (vendgroposje dhe djegie) . ,
- Tokën e Ndotur – rehabilitim i "zonave të nxehta",
- Përmirësimin teknologjik të industrive shtetërore.

Një listë e Prioriteteve të Projekteve të Investimeve Mjedisore është përgatitur nën përkujdesjen e Programit të Rindërtimit Mjedisor Rajonal (PRMR ose ReREP).

Burimet Financiare

Burimet e mundshme financiare për një program të tillë përfshijnë:

- Financimet e buxhetit të qeverisë qendrore – MPPTT
- Financimet e buxhetit të qeverisë vendore
- Financimet e qeverive vendore prej të ardhurave nga shërbimet (psh. tarifatat për ujë dhe mbeturinat e ngurta)
- Të ardhurat nga tarifatat, pagesat dhe gjobat në respektim të legjisllacionit mjedisor.
- Grantet e donatorëve ndërkombëtarë dhe donacionet
- Donatorët ndërkombëtarë ose financim nga huatë bankare.

Programi aktual i shpenzimeve kapitale të qeverisë qendrore për infrastrukturën mjedisore administrohet nga MPPTT. Shpenzimet për 2006 janë pak më shumë se 10 miliardë lekë. Nga këto, përafërsisht 62% po shpenzohen për transportin në tërësi ose 55% për rrugët dhe 23% po shpenzohet për ujë të pijshëm. Për "kanalizimet" (një kombinim i menaxhimit të ujërave të mbetura dhe mbeturinave të ngurta) po shpenzohen më pak se 4% e buxhetit të MPPTT ose përafërsisht 380 milionë lekë.

Financimi i qeverisë vendore është shtuar në vitet e fundit nëpërmjet procesit të decentralizimit. Përqindja aktuale e të ardhurave të qeverisë vendore e shpenzuar për kanalizimet nuk dihet, por besohet të jetë e ulët.

Tarifatat aktuale për shërbimet komunale të ujit kontrollohen nga rregullatori ekonomik për sektorin e ujit. Në përgjithësi niveli i tarifave të caktuara synon së paku të mbulojë kostot operacionale, por nuk lejon të ardhura të rëndësishme me të cilat të mund të rinovohet infrastruktura.

Të ardhurat nga tarifatat dhe pagesat mjedisore aktualisht hyjnë në buxhetin qendror dhe nuk përdoren në mënyrë specifike për shpenzimet mjedisore.

Donatorët ndërkombëtarë kanë siguruar grante të rëndësishme në fushën e mjedisit. Shumë nga projektet e financuara nga këto grante kanë pasur si pikësynim rritjen e kapacitetit të qeverisë dhe të aktoreve të tjerë për të zbatuar menaxhimin mjedisor. Një numër grantesh janë siguruar gjithashtu për të financuar zhvillimin e infrastrukturës kryesisht nëpërmjet Bashkimit Europian dhe Fondit Global për Mjedisin (Global Environment Facility). Sidoqoftë, niveli i granteve financiare që do të jetë i disponueshëm për infrastrukturën

në periudhën afatshkurtër dhe afatmesme nuk është i qartë dhe do të varet si nga niveli i financimit qeveritar ashtu dhe nga aftësia për të marrë huara nga Institucionet Financiare Ndërkombëtare.

Shuma të qenësishme të huave financiare janë përdorur për ndërtimin e infrastrukturës komunale. Në 2005 kredite grumbulluese të Bankës Botërore (IDA) për Shqipërinë ishin përafërsisht 770 milionë USD. Me 2005 projektet në vazhdim në sektorin e mjedisit përfshinin:

- Projektin për Ujësjetës/Kanalizimet Bashkiake – 15 milionë USD
- Projektin për Menaxhimin e Burimeve Ujore – 15 milionë USD

Ka edhe projekte të tjera që po zbatohen për momentin, përfshirë këtu:

- Programin e Menaxhimit të Integruar të Zonave Bregdetare dhe të Pastrimit – 20 milionë USD
- GEF – Projekti i Menaxhimit të Integruar të Ujit dhe Ekosistemit – 20 milionë USD
- GEF – Menaxhimi i Liqenit të Shkodrës dhe Ekosistemit të Integruar – 5 milionë USD

Këto projekte po sigurojnë mbështetje të fuqishme për sektorin e ujit. Për shembull GEF – Projekti Menaxhimit të Integruar të Ujit dhe Ekosistemit do të sigurojë ndërtimin e 3 impianteve ligatinore për trajtimin e ujërave të zeza. Megjithatë, nevojiten edhe shumë projekte të tilla.

Me qëllim që të bëhet një vlerësim të mjeteve të mundshme me anë të të cilave mund të bëhen investimet e domosdoshme, një numër i vogël i skenarëve hipotetikë janë marrë në shqyrtim sikurse janë përmbledhur në tabelën e mëposhtme. Për një veshtrim me te detajuar te skenareve hipotetike shihni Aneksin 1-4. Skenarët shqyrtojnë inputet nga tre burime, Qeveria Qendrore, Qeveria Vendore dhe Donatorët. Donatorët, në këtë rast përfshijne si huatë financiare ashtu edhe grantet. Në tabele tregohen shpenzimet e grumbulluara deri më 2004 si dhe viti në të cilin investimet e grumbulluara do të arrijnë shifrën 1 miliardë Euro.

Skenare hipotetike te investimeve ne ujesjelles-kanalizime

| Nr. | Qeveria Qendrore | Qeveria Vendore | Donatorët | Deri 2014 | Përfundon |
|-----|--|---------------------------------|---------------------------------|-----------|-----------|
| 1 | €3m në vit rritje 6% në vit | 0 | €20m në vit rritje 3% në vit | €238m | 2032 |
| 2 | €3m në vit rritje fillestare 18%, 10%, 10% dhe me pas 6% në vit | €1m në vit rritje 6% në vit | €20m në vit rritje 3% në vit | €255m | 2031 |
| 3 | €3m në vit rritje fillestare 18%, 10%, 10% e rritur më pas 10% në vit | €1m në vit rritje 10% në vit | €20m në vit rritje 6% në vit | €285m | 2026 |
| 4 | €7.5 m në vit rritje fillestare 18%, 10%, 10% e rritur më pas 5% në vit | €1.5 m rritje 10% ne vit | €20m në vit rritje 6% në vit | €360m | 2024 |

Në të gjithë këta skenarë ka një mbështetje të fuqishme nga financimet e donatorëve. Në mungesë të financimeve të donatorëve, arritja e objektivit të investimeve prej 1 miliardë Eurosh brenda një periudhe 20 vjeçare, duke supozuar se skenari optimist i rritjes për shpenzimet tavan do të vazhdojë (rritje 6% në vit), do të duheshin përafërsisht 2.4% e shpenzimeve totale publike që të përdreshin për investimet e kanalizimeve gjatë 20 viteve të ardhshme.

Kjo do ta bënte nivelin e investimeve të krahasueshëm me atë të rrjetit rrugor që aktualisht arrin përafërsisht 3.5% të shpenzimeve tavan (5.5 miliard lekë = 45 milion Euro në vit).

Nuk ka gjasa të shumta që nivele të tilla shpenzimi për investimet e kanalizimeve të jenë të pranueshme në periudhën afatshkurtër. E shprehur më thjeshtë, duhet gjetur një skenar realist i cili kërkon një angazhim të fuqishëm por të realizueshëm nga ana e qeverisë dhe një nivel realist mbështetjeje nga donatorët e jashtëm.

Nga skenarët hipotetikë 1-3 vihet re një rritje e vogël në angazhimin e qeverisë dhe rritja e vazhdueshme në financimin e donatorëve. Këto ndoshta nuk janë realiste pasi ka të ngjarë që donatorët të mos i shtojnë vazhdimisht kontributet e tyre pa pasur një angazhim të krahasueshëm nga ana e qeverisë.

Si skenarë më realist konsiderohet skenari 4. Kjo do të kërkonte një angazhim nga ana e qeverisë për të rritur proporcionin e të ardhurave publike, që do të shpenzohen në investime për kanalizime nga niveli aktual prej 0.24% në përafërsisht 0.6% (këtu duhet theksuar se shpenzimi aktual për furnizim me ujë të pijshëm, arrin 1.5% të shpenzimeve totale), duke mos marrë parasysh pagesat e borxheve, të cilat janë potencialisht të qenësishme.

Pas marrjes së statusit "shtet i pranuar për hyrje", Shqipëria do të ketë akses në fondet e parahyrjes të BE nëpërmjet Instrumentit të Parahyrjes (IPA). Me hyrjen pritet që një sasi e madhe e financimeve në grante do të sigurohet nëpërmjet strukturave mbështetëse të BE siç janë Fondet e Kohezionit dhe Fondi Struktural. Niveli i financimit të granteve është i vështirë të parashikohet. Megjithatë, supozohet se financimi i granteve për këto financime mund të mbahet në nivelet e mëposhtme.

| Periudha | | |
|-------------|-----------------|-------------------------------------|
| 2007 – 2010 | 5 milionë Euro | IPA, GEF, Donatorë Dypalësh |
| 2011 – 2017 | 10 milionë Euro | IPA, GEF, Donatorë Dypalësh |
| 2018 – 2027 | 15 milionë Euro | Fondet e BE, GEF, Donatorë Dypalësh |

Madje dhe duke përdorur këto supozime, përsëri do të kërkohej një sasi e qenësishme e financimeve borxh, prej rreth 400 milionë Eurosh gjatë periudhës së programit të investimeve (2007 – 2027). Pagimi i këtyre borxheve do të ngarkojë me një barrë të rëndë buxhetin e qeverisë, i cili do të kërkojë që të rritet shpenzimi për shërbimet e borxhit gjatë kësaj periudhe me 10-15 milionë Euro në vit dhe të vazhdojë në këtë nivel për 10-20 vjet pas përfundimit të programit. Mbetet në pikëpyetje nëse nivele të tilla borxhi janë të qëndrueshme.

Mekanizmi për zbatim

Aktualisht procesi i financimit të infrastrukturës për kanalizimet administrohet nga MPPTT. Ndërsa nuk ka asnjë dyshim që MPPTT do të ketë një rol qendror në këtë proces, krijimi i një Fondi Mjedisor me bazë të gjerë siç propozohet në Programin e Qeverisë shikohet si një avantazh.

Sipas skenarëve të përshkruar më sipër, Fondi i Mjedisit do të jetë përgjegjës për administrimin e shpërndarjes së fondeve prej përafërsisht 25 milionë Eurosh më 2008, që do të rritet me kalimin e kohës. Madhësia ekzakte e strukturës administrative që nevojitet për punën e fondit do të varet nga shkalla me të cilën personeli i fondit do të jete përgjegjës për tenderimin, kontraktimin, mbikëqyrjen dhe auditimin e punimeve aktuale. Megjithëse, këto përgjegjësi fillimisht nuk janë në Fond, do të ishte e arsyeshme të krijohet një njësi brenda fondit, e cila do të krijonte mbështetje dhe këshillim për autoritetet vendore dhe ato rajonale në kryerjen e këtyre detyrave. Mbi bazën e krahasimeve me organizata financuese të njëjta në vende të tjera, (siç është Fondi Shtetëror Mjedisor i Republikës Çeke), vlerësohet se krijimi i fondit do të kërkojë një personel prej afërsisht 20 vetësh. Me kalimin e kohës do të kërkohej që ky fond të rritet për t'u marrë me volumn më të madh të financimit të tij. Kostot e administrimit të fondeve janë përlogaritur në rreth 20 milionë Lekë në vit. Kostot e pagave vjetore do të pakësohen nga transferimi i stafit në njësitë përkatëse të MPPTT. Kostot e krijimit fillestar vlerësohen të jenë të njëjtës madhësi. Për më tepër rekomandohet që të bëhet një projekt i asistencës teknike të jashtëme (ashtu siç ishte kohët e fundit rasti në Bosnje) për të ndihmuar në ngritjen e fondit. Kosto të vogla do të shoqërohen gjithashtu me ngritjen e një bordi të Menaxhimit si dhe me auditimin dhe botimin e llogarive të Fondit.

5. Përgjegjësia, Monitorimi dhe Vlerësimi

Për monitorimin dhe zbatimin e strategjisë janë identifikuar një gamë e gjerë treguesish. Këtu futen treguesit e gjendjes së mjedisit, të sigurimit të infrastrukturës, të përpjekjeve për investime dhe të transpozimit të kuartri ligjor të BE-se.

Treguesit Mjedisorë

| Elementi | Treguesi | Parametrat Bazë |
|----------------|---|---|
| Ajri | Përputhja e cilësisë së ajrit me standardet e cilësisë | Substanca të grimcuara, ozon, SO _x , NO _x , |
| Uji | Përputhja me standardet e ujërave banjatore në plazhet bregdetare | Ndotja bakterologjike |
| Uji | Përputhja me objektivat e kerkuara për peshqit e lumenjve | Oksigjenimi, Bio-toksiciteti |
| Biodiversiteti | Përqindje e territorit të shpallur si të mbrojtur | Sipërfaqja e territorit |
| Biodiversiteti | Përqindja e llojeve të mbrojtura në rrezik zhdukje | Përqindja e rrezikuar |

Të dhënat për njoftimin e këtyre treguesve janë duke u mbledhur aktualisht, por jo me një standard të cilësisë së lartë. Masat për të përmirësuar monitorimin mjedisor siç janë përcaktuar më lartë do të sigurojnë të dhënat e domosdoshme në të ardhmen.

Treguesit e Performancës së Infrastrukturës Mjedisore

| Elementi | Treguesi |
|----------------------------|---|
| Mbledhja e Ujërave të Zeza | Popullsia e lidhur me grumbullimin qendror të ujërave të zeza |
| Trajtimi i Ujërave të Zeza | Përqindja e ujërave të zeza që i nënshtrohet një trajtimi të përshtatshëm |
| Mbetjet | Mbledhja dhe hedhja e mbeturinave |
| Mbetjet | Riciklimi i mbeturinave |

Të dhënat për përlogaritjen e këtyre treguesve janë aktualisht në dispozicion, por ato nuk janë raportuar rregullisht.

Treguesit Financiarë

| Elementi | Treguesi |
|-----------------------------|---|
| Ujërat e Zeza | Investime (me çmime të fiksuara) në vit për infrastrukturën e ujërave të zeza |
| Menaxhimi i Mbetjeve Urbane | Investime (me çmime të fiksuara) në vit për mbeturina të ngurta |
| Tokë e Ndotur | Investime (me çmime të fiksuara) në vit për rehabilitimin e tokave të ndotura |
| Menaxhimi i Mjedisit | Shpenzime operacionale (me çmime të fiksuara) në vit për mbrojtjen e mjedisit |

Të dhënat me të cilat mund të njoftojmë për këta tregues mbahen nga Qeveria, por nuk janë raportuar.

Treguesit Administrativë

| Elementi | Treguesi |
|------------------------------|--|
| Transpozimi i Legjislacionit | Shkalla e përputhjes midis Legjislacionit Kombëtar dhe Legjislacionit të |

Raportimi i saktë i këtij treguesi mund të mos jetë praktik për periudhën afatshkurtër pasi ai kërkon konkretizimin e tabelave për pajtueshmërinë e shumë zërave të legjislacionit. Megjithatë, zbatimi i tij duhet të planifikohet, meqenëse kjo është një kërkesë e procesit të hyrjes në BE dhe përdoret nga Komisioni Evropian për të gjykuar mbi progresin në arritjen e kërkesave për anëtarësim.

5.1. Koordinimi

Shumë prej masave, që duhet të merren për zbatimin e kësaj strategjie, përfshijnë punën e një varg ministrish dhe institucioneve ndihmëse. Për shembull, për të siguruar ruajtjen e biodiversitetit duhet të merren masa kryesisht nga Ministria e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave, por gjithashtu kërkohet edhe mbështetja e Ministrisë së Punëve Publike, Transportit dhe Telekomunikacionit, Ministrisë së Bujqësisë, Ushqimit dhe Mbrojtjes së Konsumatorit, si dhe institucioneve të tyre mbështetëse.

Po kështu administrimi i mbetjeve urbane është përgjegjësi e pushtetit vendor, por ata do të kenë nevojë si për ndihmën e Autoriteteve Rajonale ashtu edhe të institucioneve qendrore duke përfshirë Ministrinë e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave, Ministrinë e Punëve Publike, Transportit dhe Telekomunikacionit si dhe Fondit të Mjedisit.

Këto janë vetëm dy shembuj, të shkëputur nga shumë të tjerë. Ndihet qartë nevoja për bashkëpunim ndërministror dhe ndër-institucional për zbatimin e kësaj strategjie dhe arritjen e dy objektivave kryesore të saj që janë një zhvillimi i qëndrueshëm dhe pranimi në Bashkimin European. Ky koordinim dhe bashkëpunim duhet të realizohet si në nivel ekspertësh ashtu edhe në nivele të larta të hierarkisë zyrtare.

Në pëputhje me këtë instruksion është ngritur një grup pune ndërministerial.

5.2. Njësitë Mjedisore dhe Ekspertët Mjedisorë

Edhe pse MMPAU është ministria kryesore që përgjigjet për administrimin e mjedisit, përgjegjësi po kaq të mëdha bien dhe ndahen edhe në shumë ministri të tjera. Në çdo ministri do të krijohet një Njësi Mjedisore, për t'u siguruar se, çdo gjë që është marrë përsipër të kryhet në këtë Strategji, do të zbatohet plotësisht dhe në mënyrë të koordinuar. Çdo Njësi Mjedisore do të drejtohet nga një Ekspert Mjedisori i cili do t'i raportojë drejtpërsëdrejti Ministrit përkatës.

Qëllimi kryesor i çdo Njësie Mjedisore do të jetë mbështetja e zbatimit të masave dhe detyrave të parashtruara në këtë Strategji, brenda ministrive të tyre, nëpërmjet këshillimit me drejtoritë e specializuara, shkëmbimit të informacioneve, monitorimit dhe raportimit. Në këtë kontekst, secili Ekspert Mjedisori do të jetë përgjegjës për sigurimin e mbështetjes së Ministrit në Komisionin Parlamentar për Mjedisin. Njësitë Mjedisore do të jenë përgjegjëse për përpilimin e raporteve mbi ecurinë e zbatimit të kësaj Strategjie çdo tre muaj.

Do të ngrihet një rrjet Njësish Mjedisore, për të marrë masa për shkëmbimin e shpejtë dhe efikas të informacionit në nivel bazë, përfshirë kalimin e të dhënave në regjistrat publikë. Ekspertët Mjedisorë do të takohen të paktën një herë në gjashtë muaj me MMPAU për të diskutuar dhe zgjidhur problemet që dalin nga zbatimi i kësaj Strategjie, përfshirë zbatimin e dispozitave të Vlerësimit Strategjik Mjedisor.

Madhësia e sektorit do të jetë në përpjesëtim me shkallën e përgjegjësisë që ka Ministria. Në disa raste mund të jetë e dobishme, që Njësitë e Mjedisit të marrin edhe disa përgjegjësi për probleme të Shëndetit dhe të Sigurisë, brenda ministrisë së tyre. Personeli i këtyre Njësive do të trajnohet dhe mbështetet me asistencë teknike nga Ministria e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave.

5.3. Monitorimi i ecurisë

Kjo strategji është pjesë e sistemit të administrimit të mjedisit. Sikurse është diskutuar edhe në kapitujt pararendës, sistemi i administrimit mjedisor mishëron monitorimin dhe raportimin e ecurisë. Meqë strategjia është pjesë e sistemit, edhe ajo ka nevojë për monitorim.

Efikasiteti i zbatimit - monitorimi i punës së kryer

Një nga qëllimet kryesore të strategjisë është zbatimi i një sistemi modern për administrimin mjedisor. Duhet, medoemos të kuptojmë, nëse ky sistem po funksionon apo jo. A janë siguruar burimet e duhura dhe a po zbatohen procedurat e duhura? Informacioni në lidhje me ecurinë e sistemit të administrimit është thelbësor për të bërë vlerësimin e efikasitetit të tij apo të nevojave për rregullime apo reformim. Një gjë e tillë kërkon monitorim të rregullt të "prodhimit". Kjo do të mbulojë aspektet e komandës dhe kontrollit të sistemit: dhënjën e lejes, përditësimin e lejes, shpeshësinë e inspektimeve, efikasitetin në mbledhjen e gjobave, por do

të duhet të mbulojë gjithashtu edhe aspekte të tjera të efikasitetit administrative si p.sh. kohën që nevojitet për t'u përgjigjur një kërkesë për informacion, paraqitur nga një anëtar i publikut, ose kohën që duhet për të përgatitur raportet dhe komunikimet e ndryshme që bëhen.

Treguesit e identifikuar më sipër do të përdoren për të monitoruar ecurinë e zbatimit të çdo mase që merret.

Efikasiteti i këtyre veprimeve – monitorimi i plotësimit të standardeve

Të dish nëse sistemi i administrimit po funksionon me efikasitet apo jo, është një tregues edhe i performancës së institucioneve të administrimit, por, gjithsesi, ky fakt nuk tregon se sa të efektshme janë masat që po zbatohen. Edhe efekti mbi mjedisin apo mbi treguesit e presioneve ka gjithashtu nevojë të matet. Për shembull, nëse vihet një tarifë për bllokim të lëvizjes në qendër të Tiranës, për të ulur nivelet e larta të trafikut, atëherë do të jetë e rëndësishme të monitorohet efekti i tarifës tek numri i automjeteve që hyjnë në qendër të qytetit, me qëllim që tarifa e vendosur të jetë e një niveli të përshtatshëm dhe të ketë efektin e dëshiruar.

Identifikimi i nevojave të reja – përgjigja ndaj ndryshimeve

Gjatë gjithë zbatimit të strategjisë, duhet të ngrihen supozime për sa i përket prirjeve të një sërë faktorësh, përfshirë zhvillimin e popullsisë, industrisë apo konsumit shtëpiak, me qëllim që të përcaktohet, për shembull, shkalla e duhur dhe natyra e projekteve të investimit. Siç ndodh rëndom edhe me supozimet e tjera, nuk mund të jemi plotësisht të sigurt se këto supozime janë të sakta. Ndaj, duhet të jemi vigjilentë kur të shfaqen probleme dhe prirje të reja, si dhe të jemi gati për të analizuar impaktin e tyre në strategjinë tonë.

Ekspertët Mjedisorë

Ecuria e zbatimit të kësaj strategjie do të monitorohet nga çdo Ekspert Mjedisit dhe raportimi në Komisionin Parlamentar, përkatës për Mjedisin, do të bëhet nëpërmjet ministrave.

5.4. Raportimi i ecurisë

Informacioni i mbledhur gjatë monitorimit të zbatimit të strategjisë nuk do të ketë vlerë, nëse nuk raportohet dhe nuk u jepet edhe të tjerëve.

Raportimi dhe komunikimi ndërmjet institucioneve qeveritare

Kjo strategji kërkon zgjidhjen e disa çështjeve të ndërlikuara që përfshijnë një sërë sektorësh. Me qëllim që t'u jepet një zgjidhje këtyre çështjeve, është e rëndësishme që institucionet tona të komunikojnë hapur dhe të shkëmbejnë informacionin që kanë.

Vështirësitë praktike dhe teknike kanë qenë pengesë që një gjë e tillë të realizohet me efikasitet në të shkuarën. Sidoqoftë, me përmirësimin e sistemeve të komunikimit ndër-institucional, sidomos nëpërmjet përdorimit të teknologjisë së re të komunikimit, këto vështirësi duhet të pakësohen.

Krijimi i Komisionit Ndërmjësor për Mjedisin dhe sistemi i Grupeve të Posaçme të Punës duhet të shërbejnë për të mos lejuar që pengesat që ekzistojnë në shkëmbimin e informacionit të vënë në rrezik zbatimin e kësaj strategjie.

Komunikimi me publikun dhe aktorët e tjerë

Publiku, industria, tregtia, OJQ-të, donatorët dhe agjensitë ndërkombëtare janë të gjithë pjesëmarrës të domosdoshëm në këtë strategji. Si mund të shprejmë që ata të marrin pjesë në mënyrë efektive, nëse nuk u tregojmë në një mënyrë të strukturuar dhe efektive se ç'po ndodh?

Grupit të Veprimit në Mjedis do t'i jepen buletine të rregullt informativë, mbi zbatimin e strategjisë dhe buletine të tjerë informativë mbi gjendjen e mjedisit, përfshirë këtu edhe një raport vjetor.

Apendiksi 1: Skenar Investimi për Infrastrukturën e kanalizimeve

Skenarët e mëposhtëm janë paraqitur në mijëra Euro.

Një përlogaritje e thjeshtë tregon se që të arrihet një shpenzim kapital prej 1 miliard Eurosh për 20 vjet do të kërkojë një shpenzim vjetor prej afërsisht 100 milion Eurosh në vit.

Skenari 1

Ky është një skenar bazë që parashikon:

- Një rritje përqindjeje prej 6% në vit për shpenzimet e qeverisë qendrore
- Asnjë kontribut nga qeveria vendore
- Një kontribut vjetor fillestar nga donatorët prej 20 milion Eurosh me një përqindje vjetore rritjeje prej 3%

| Kontributet | Rritja vjetore e kontributit (ne %) | 2006 | 2007 | 2008 | 2009 | 2010 | 2011 |
|----------------------------------|--|------------------|------------------|------------------|------------------|-------------------|-------------------|
| Qendror | 6.0% | 3,000.00 | 3,180.00 | 3,370.80 | 3,573.05 | 3,787.43 | 4,014.61 |
| Vendor | | - | - | - | - | - | |
| Totali i Sektorit Publik | 6.0% | 3,000.00 | 3,180.00 | 3,370.80 | 3,573.05 | 3,787.43 | 4,014.61 |
| | | | | | | | |
| Donator | 3.0% | 20,000.00 | 20,600.00 | 21,218.00 | 21,854.54 | 22,510.18 | 23,185.41 |
| Kontributi i Shqiperise | | 13% | 13% | 14% | 14% | 14% | 15% |
| Totali | | 23,000.00 | 23,780.00 | 24,588.80 | 25,427.59 | 26,297.61 | 27,200.11 |
| | | | | | | | |
| Shpenzimet e Përgjithshme | | 23,000.00 | 46,780.00 | 71,368.80 | 96,796.39 | 123,094.00 | 150,294.11 |

Gjatë periudhës afatmesme skenari realizon një investim prej afërsisht 238 milion Eurosh. Objektivi afatgjatë prej 1 miliardë eurosh përballohet në vitin 2032

Skenari 2

Ky skenar parashikon:

- Një rritje përqindjeje prej 6% në vit për shpenzimet e qeverisë qendrore me përjashtim të viteve 2007 – 2009 ku përqindjet e shpenzimeve të rritura aplikohen në linjë me kuadrin makroekonomik.
- Një kontribut fillestar prej qeverisë vendore prej 1 milion Eurosh në vit me një përqindje rritjeje prej 6%.
- Një kontribut vjetor fillestar nga donatorët prej 20 milion Eurosh me një përqindje rritjeje vjetore prej 3%.

| Kontributet | Rritja vjetore e kontributit (ne %) | 2006 | 2007 | 2008 | 2009 | 2010 | 2011 |
|----------------------------------|-------------------------------------|------------------|------------------|------------------|-------------------|-------------------|-------------------|
| Qendror | 6% | 3,000.00 | 3,540.00 | 3,894.00 | 4,283.40 | 4,540.400 | 4,812.80 |
| Vendor | 6% | | 1,000.00 | 1,100.00 | 1,210.00 | 1,282.60 | 1,359.50 |
| Totali i Sektorit Publik | | 3,000.00 | 4,540.00 | 4,994.00 | 5,493.00 | 5,823.00 | 6,172.30 |
| Rritje | | | 18% | 10% | 10% | | |
| Donator | 3% | 20,000.00 | 20,600.00 | 21,218.00 | 21,854.54 | 22,510.18 | 23,185.41 |
| Kontributi i Shqipërisë | | | 18% | 19% | 20% | 21% | 21% |
| Totali | | 23,000.00 | 25,140.00 | 26,212.00 | 27,347.94 | 28,333.18 | 29,357.81 |
| | | | | | | | |
| Shpenzimet e Pergjithshme | | 23,000.00 | 48,140.00 | 74,352.00 | 101,699.94 | 130,033.12 | 159,390.91 |

Gjatë Periudhës afatmesme ky skenar realizon një investim prej përafërsisht 255 milion Eurosh. Objektivi afatgjatë prej 1 miliardë Eurosh investime përballohet në 2031.

Skenari 3

Ky skenar parashikon:

- Një përqindje rritjeje prej 10% në vit nga shpenzimet e qeverisë qendrore me përjashtim të viteve 2007 – 2009 ku përqindjet e shpenzimeve të shtuara aplikohen në linjë me kuadrin makroekonomik.
- Një kontribut fillestar nga qeveria vendore prej 1 milion Eurosh në vit me një përqindje rritjeje prej 10%.
- Një kontribut vjetor fillues nga donatorët prej 20 milion Eurosh me një përqindje rritjeje vjetore prej 6%.

| Kontributet | Rritja vjetore e kontributit (ne %) | 2006 | 2007 | 2008 | 2009 | 2010 | 2011 |
|----------------------------------|-------------------------------------|------------------|------------------|------------------|-------------------|-------------------|-------------------|
| Qendror | 10% | 3,000.00 | 3,540.00 | 3,894.00 | 4,283.40 | 4,540.400 | 4,812.80 |
| Vendor | 10% | | 1,000.00 | 1,100.00 | 1,210.00 | 1,282.60 | 1,359.50 |
| Totali i Sektorit Publik | | 3,000.00 | 4,540.00 | 4,994.00 | 5,493.00 | 5,823.00 | 6,172.30 |
| Rritje | | | 18% | 10% | 10% | | |
| Donator | 6% | 20,000.00 | 21,200.00 | 22,472.00 | 23,820.32 | 25,249.54 | 26,764.50 |
| Kontributi i Shqipërisë | | | 18% | 18% | 19% | 19% | 20% |
| Totali | | 23,000.00 | 25,740.00 | 27,466.00 | 29,313.72 | 31,292.28 | 33,411.50 |
| | | | | | | | |
| Shpenzimet e Pergjithshme | | 23,000.00 | 48,740.00 | 76,206.00 | 105,519.72 | 136,812.00 | 170,223.50 |

Gjatë periudhës afatmesme ky skenar realizon një investim prej përafërsisht 285 milion Eurosh. Objektivi afatgjatë prej 1 miliardë Eurosh arrihet në vitin 2026.

Skenari 4

Ky skenar parashikon:

- Një rritje shumë të madhe fillestare (254%) nga shpenzimet e qeverisë qendrore në një nivel prej 0.5% të të gjithë shpenzimeve qeveritare i pasuar nga rritjet 2008 – 2009 në linjë me kuadrin makroekonomik dhe 5% më pas.
- Një rritje fillestare shumë e madhe në shpenzimet e qeverisë vendore në një nivel 0.1% të shpenzimeve tërësore qeveritare ndjekur nga rritje në 2007 – 2009 në linjë me një kuadër makroekonomik dhe 10% më pas.
- Një kontribut vjetor fillestar nga donatorët prej 20 milion Eurosh me një përqindje rritjeje vjetore prej 6%

Ky skenar tepër optimist rezulton në arritjen e një shpenzimi përafërsisht prej 360 milion Eurosh më 2014 dhe arritjen e objektivit prej 1 miliard Eurosh me 2024.

| Kontributet | Rritja vjetore e kontributit (ne %) | 2006 | 2007 | 2008 | 2009 | 2010 | 2011 |
|----------------------------------|-------------------------------------|------------------|------------------|------------------|-------------------|-------------------|-------------------|
| Qendror | 5.0% | 3,000.00 | 7,623.61 | 8,385.97 | 9,224.56 | 9,685.79 | 9,685.79 |
| Vendor | 10.0% | - | 1,524.72 | 1,677.19 | 1,844.91 | 2,029.40 | 2,232.34 |
| Totali i Sektorit Publik | | 3,000.00 | 9,148.33 | 10,063.16 | 11,069.48 | 11,715.20 | 11,918.14 |
| Rritje | | | 254% | 9% | 8.7% | 8.2% | 8.1% |
| Donator | 6% | 20,000.00 | 25,000.00 | 26,500.00 | 28,090.00 | 29,775.40 | 31,561.90 |
| Kontributi i Shqiperisë | | | 27% | 28% | 28% | 28% | 27% |
| Totali | | 23,000.00 | 34,148.33 | 36,563.16 | 39,159.48 | 41,490.60 | 43,480.04 |
| | | | | | | | |
| Shpenzimet e Pergjithshme | | 23,000.00 | 57,148.33 | 93,711.49 | 132,870.97 | 174,361.56 | 217,841.60 |